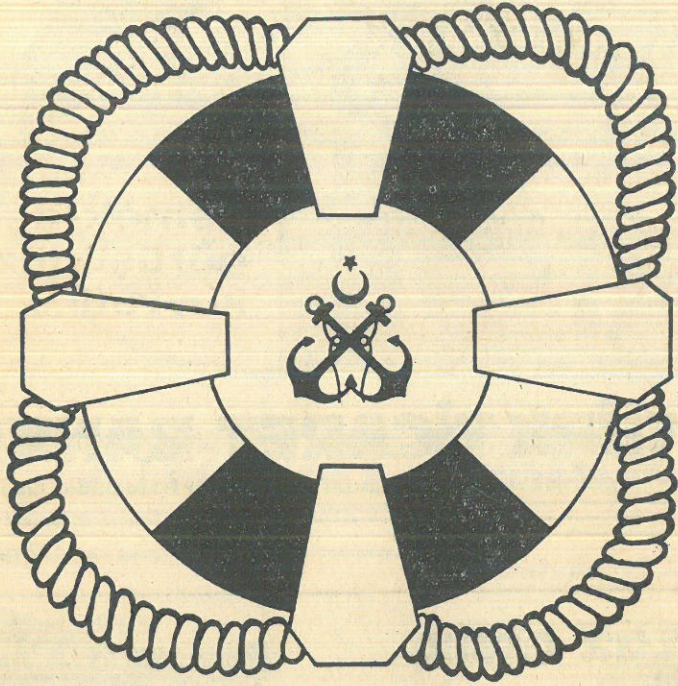

DENİZCİLİK BANKASI T.A.O.

BANKACILIKTA
VE
SEYAHATTE

SÜRAT
EMNİYET
KONFOR
TECRÜBE
GÜVEN

(Basın: 60017 — 76)

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

TEMMUZ 1979

İÇİNDEKİLER:

- Genç Osman Destanı Üzerine Bir Açıklama Hikmet DİZDAROĞLU
Yedi Kardeşler ve Ülkerler Doç. Dr. Saim SAKAOĞLU
Karacaoğlan Seçkisi Üzerine Bir Öneri . A. Saim EMİRMAHMUDOĞLU
Folklorcularımız: Vehbi Cem Aşkın (1909 - 1979) . . Ferit Ragıp TUNCOR
Diyarbakır Folklorunda Güvercin —2— Şevket BEYSANOĞLU
Valdöken'de Yerel Sözler ve Anımları Rıza YETİŞEN
Tahtacı Köyünde Ölüm Fazıl Hüsnü DAĞLARCA
Zülûf Koymak ve Saç Kesmek Ahmet PETEKÇİ
Çello'nun Türküsü Kâzım YEDEKÇİOĞLU
Kırsağın Altında Buzağı Aramak Dr. Edip KIZILDAĞLI
Konya Folkloru Yazıları Bibliyografyası —3— Seyit KÜÇÜKBEZİRCİ
Bir Ermenek Yemeği: Batırık (Batırma) Ali İLİSULU
Ders Veren Türk Masalları «FABL'LAIR» —6— Hasan Lâtif SARIYÜCE
18. ci Cilde Ait İçindekiler (Yazar adlarına göre) T.F.A.

BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI : 360

LİRA

18. CİLT SONU SAYISI

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

İmişken
ttip) ta-
mış. Bir
ünürken
lu dos-
Lİ

T F L E W M U D O G G C E V N J E H X S R P O M N H E
O O O O C

W M Q X H K G A U S E
A D T F U N H G
M Z K G Y E
N G I D O
A I G B

BANKANIZI
SEÇTİNİZ Mİ?

demek ki
görüşünüz
kuvvetli...

TÜRK TİCARET BANKASI

EDİRNE'den KARS'a kadar yurdun her köşesinde hizmetinizde

(Radar Reklam: 78)

(Folklor: 77)

ağzınızda eşsiz
grin[®]
duygusu

esiz grin duygusu
yaşanır ağızda
her gülüşünüzde belli olur
pürü pürü sağlıklı dişler

grin
şeffaf vesil hoş kokulu
diş macunu

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALK BİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 360

TEMMUZ 1979

YIL : 30 — CİLT : 18

GENÇ OSMAN DESTANI ÜZERİNE BİR AÇIKLAMA

Yazan : Hikmet DİZDAROĞLU

Türk saz şiiri,engin bir alandır. Metinler, sözlü gelenekten yazıya geçirildiği, yani çoğu ümmi olan sazşairleri şiirlerini bir deftere yazmadıkları için, meraklı ve hevesli kişiler, bu şiirleri, duydukları gibi, cönklerle, suparalara, defterlere aktarmışlardır.

Bu aktarıma gelinceye dek, metinler, üç değişikliğe uğrar:

1. Ağzılarda dolaşan ve kulaktan duyulan metin, söylene söylene, kimi yerlerinde, aslından uzaklaşır.

2. Yazıya geçiren kişi, bilerek, «müdahele»de bulunur; beğenmediği yerleri düzeltir.

3. Bilgi düzeyi düşük yazıcılar, metni bozar, yanlış yazabilirler.

İş bununla da bitmez. Aynı şiir, değişik kaynaklarda, başka sazşairlerine mal edilir. Böylece, içinden çıkılmaz durumlarla karşılaşırız çoğu kez.

Bunun somut örneklerini, bir yazı dizimizde vermiştik (1). Aziz dostum Haşim Nezihî Okay'ın bu dergide çıkan ve bana seslenen bir mektubu üzerine (2), konuya yeniden dönmek zorunluluğu doğdu. Aslında, bu yazının, çok daha önce yayımlanması, yanlışlığı düşebileceklerin zamanında uyarılması gerekirdi. Araya giren işler, bu görevi bir yıl sonraya attı. Bir atasözü müz, «Geç olsun da güç olmasın.» der.

Sayın Okay, «Kayıkçı (Kul Mustafa)'nın kaleminden çıkan bu destanın ilk şekli(nin) dört kupleden (Neden bağlam ya da kıta değil?) meydana geldiği de belli.» diyorsa da, kaynağını anmıyor. Dört bağlamdan oluşan Kayıkçı

Kul Mustafa'nın metni, Fuat Köprülü tarafından yayımlanmıştır (3).

Daha sonra, bizim, cönklerle güvenmenin, kişiyi yanıltabileceği hakkındaki görüşümüzü destekleyerek, bir belge (kanıt) veriyor. Bu kanıt, Kürtüncü Şakir Ağa adlı birisinden geldiği, dokuz bağlamlık bir «Genç Osman Destanı» değişiksidir. Unutma sonucu, destanın yedi bağlamı dergide çıkmıştır. Uyarımız üzerine, Sayın Okay, çıkmayan iki bağlamı da bize gönderdi (*).

Vereceğimiz bilgilerde okuyuculara karşı, laştırma kolaylığı sağlamak amacıyla, dokuz bağlamlık değişikyi burada yayımlıyoruz. Evvela Bağdat'a sefer olanda

Atladı hendeği geçti Genç Osman
Sancaktar vuruldu kaptı sancağı
İletti bedene dikti Genç Osman

Genç Osman dediğin bir küçük uşak
Beline dolamış ibrişim kuşak
Ordunun içinde birinci uşak
Allah Allah deyip geçti Genç Osman
Genç Osman da der ki binek atlara
Kılıç sallayalım kahbe itlere
Döğüş, düğün bayram koçyiğitlere
Koç gibi meydanda döndü Genç Osman

(*) Şiirin son iki bağlamı da dizilmişken basımevinin sayfa düzenleyicisi (mürettip) tarafından sayfaya sığmadı, diye çıkarılmış. Bir özür ve düzeltme yazısı koymayı düşünürken araya hastalığım girdi. Sonunda Dizdaroğlu dostumuzun bu yazısı konuyu aydınlattı. I.H.

Fuat Köprülü'nün Gevheri adına yayımladığı oldu dönerayaklı koşma (23), Hasan Eren'in kanısınca, Kuroğlu'nundur (24).

Bir yere ermezse elim
Akar gözüm yaşı çağlar
Geleceğin söyleşelim
Geldi geçti geçen çağlar

dörtlülüğü ile başlayan semai, cönklerde Kuroğlu ve Kul Mustafa adlarına kayıtlıdır (25).

Hatta, aynı şiirin, üç ayrı sazşairine ilgin olduğu bile gözlemlenmektedir. Örneğin, gönül dönerayaklı bir parça, Sadettin Nüzhet'te Kâtibî'nin (26), Hasan Eren'de Kul Mehmet'in (27) şiirleri arasında verilmiştir. Hasan Eren, elindeki yazmanın bir başka yerinde, bu şiirin Kuloğlu adına da yazılı olduğunu söylüyor (28).

Bu örneklemelerden şu sonuç çıkmaktadır: Saz şiirinde metin saptanması, hangi sazşairi tarafından söylendiği olgusunun belirlenmesi, önemli bir sorundur. Her zaman, kolaylıkla sonuca varılamıyor. Hele, bir sazşairine güvenerek söylediklerini doğru kabul etmek, büyük yanlışlara yol açar.

(1) Hikmet Dizdaroğlu, «Cönklerin Güvenilirlik Derecesi», I, TFA, 341 (Aralık 1977); II, 342 (Ocak 1978); III, 343 (Şubat 1978).

(2) Haşim Nezih Okay, «Genç Osman Destanı Üzerine», TFA, 348, Temmuz 1978.

(3) Prof. Dr. Köprülüzade Mehmet Fuat, XVII. Asır Sazşairlerinden Kayıkçı Kul Mustafa ve Genç Osman Destanı, İstanbul, 1930, s. 41.

(4) Okay'ın verdiği metnin dörtlükleri birçok kaynakta bulunmaktaysa da, biz, başlıcalarını bildireceğiz.

(5) Halk Şiirlerinin Şekil ve Nevi, İstanbul, 1928, s. 123 (1. dörtlük).

(6) Fuat Köprülü, a.g.y., s. 30 (1. dörtlük).

(7) Kemal Zeki Gencosman, Türk Destanları, İstanbul, 1972, s. 79 (1. dörtlük).

(8) Cahit Öztelli, Evlerinin Önü, İstanbul 1972, s. 710 (1. dörtlük); Uyan Padişahım, İstanbul, 1976, s. 497 (1. dörtlük).

Cahit Öztelli'nin, Genç Osman Destanı'nı Karacaoğlan'a mal etmesinin yanlışlığı için, 1 numaralı dipnotundaki yazı dizimize bakınız.

(9) Eflatun Cem Güney, Halk Türküleri, I, İstanbul, 1956 (1. dörtlük).

(10) Evlerinin Önü, s. 708 (2. dörtlük).

(11) Fuat Köprülü, a.g.y., s. 31 (1. dörtlük); Kemal Zeki Gencosman,

dörtlük).

(12) Çankırılı Ahmet Talat, a.g.y., s. 124 (2. dörtlük); Fuat Köprülü, a.g.y., s. 30 (2. dörtlük), s. 31 (6. dörtlük); Türk Destanları, s. 79 (2. dörtlük); Evlerinin Önü, s. 710 (3. dörtlük); Uyan Padişahım, s. 497 (3. dörtlük).

(13) Fuat Köprülü, a.g.y., s. 31 (5. dörtlük), s. 32 (2. dörtlük), s. 33 (1. dörtlük), s. 35 (4. dörtlük); Türk Destanları, s. 79 (5. dörtlük); Evlerinin Önü, s. 709 (3. dörtlük), s. 712 (1. dörtlük).

(14) Halk Şiirlerinin Şekil ve Nevi, s. 124 (3. dörtlük); Fuat Köprülü, a.g.y., s. 30 (3. dörtlük); s. 31 (2. dörtlük); Türk Destanları, s. 79 (3. dörtlük); Evlerinin Önü, s. 709 (3. dörtlük), s. 711 (3. dörtlük).

(15) Fuat Köprülü, a.g.y., s. 31 (3. dörtlük), s. 33 (5. dörtlük), s. 341 (2. dörtlük); Türk Destanları, s. 80 (6. dörtlük); Evlerinin Önü, s. 708 (2. dörtlük), s. 711 (5. dörtlük), s. 712 (2. dörtlük).

(16) Halk Şiirlerinin Şekil ve Nevi, s. 124 (4. dörtlük); Fuat Köprülü, a.g.y., s. 30 (4. dörtlük), s. 31 (6. dörtlük), s. 33 (5. dörtlük), s. 35 (3. dörtlük), s. 41 (3. dörtlük); Türk Destanları, s. 79 (6. dörtlük); Evlerinin Önü, s. 711 (4. dörtlük), s. 713 (9. dörtlük).

(17) Fuat Köprülü, a.g.y., s. 41 (4. dörtlük); Türk Destanları, s. 80 (10. dörtlük).

(18) Bu çok ilginç «aldatmaca» ve «tahrif» örneği için bkz.:

a) Cahit Öztelli, «Adnan Saygun'un Karacaoğlan Kitabı Münasebetiyle: Yeni Bir «Karacaoğlan Masalı», TFA, 35, Haziran 1952.

b) İlhan Başgöz, «Karacaoğlan», Pazar Postası, Sayı: 1, 11 Mayıs 1952.

Gariptir ki, yazısında Ali İzzet Özkan'ı şiddetle eleştiren ve onu suçlayan Sayın İlhan Başgöz, yıllar sonra, bu kanısını değiştirmiş olacak ki, Ali İzzet Özkan hakkında bir kitap hazırlama «külfet»ini göze almıştır.

(19) Sadettin Nüzhet Ergun, Karacaoğlan, İstanbul, 1952, No. 60, 357, 412.

(20) Talat Mümtaz (Yaman), «Erzurumlu Emrah'ın Neşredilmemiş Şiirleri», Halk Bilgisi Haberleri, 41, Birinciteşrin 1934, No. 20.

(21) Pertev Naili Boratav, Folklor ve Edebiyat, I, Ankara, 1939, s. 134.

(22) Hasan Eren, «Karacaoğlan'ın Bir Koşması Üzerine», Türk Dili, 283, Nisan 1975, s. 267-268.

2. Dörtlük
Bu dörtlük, Eflatun Cem Güney'de (9) ve Cahit Öztelli'de (10) vardır.

3. Dörtlük
İki ayrı kaynakta görülmektedir (11).

4. Dörtlük
Alti ayrı yerde rastlamaktayız (12).

5. Dörtlük
Değişikler içinde, yedi kez yayımlanmıştır (13).

6. Dörtlük
Değişik kaynaklarda altı kez çıkmıştır (14).

7. Dörtlük
Yedi ayrı kaynakta bulmaktayız (15).

8. Dörtlük
Dokuz yayımı elimizdedir (16).

9. Dörtlük
Daha önce, iki kez yayımlanmıştır (17).

Görülüyor ki, Kürtüncü Şakir Ağa'dan derlenen parçanın bütün dörtlükleri bilinmektedir. Sadece dörtlüklerin sırası değişiktir her yayımda, küçük değişke ayrımları da vardır. Bunlar da, sözlü geleneğin özelliğinden doğmaktadır.

Bunun için, «nakil»lerin sözlerine hemen. cecik inanmamalıdır. Kimi, aldatma yolunu seçer; kimi de, bilgisizliğinden ötürü yanlışlığı sürükler insanı. Bunların soyut verileri elimizdedir.

Adnan Saygun'un, nasıl bir açmaza sokularak, Karacaoğlan'ın olmayan birçok şiirin, Ali İzzet Özkan tarafından, «tahrif»e uğratılıp ya da «uydurulup» Karacaoğlan'a mal edildiği, bunlardan biridir (18).

Hatta, yazılı belgelere (cönkler, suparalar, yazmalar, defterler, seçkiler...) yaklaşımımız da dikkatli olmalıdır. Yazıya geçen her metin, keskin doğru ve tapşırması anılan sazşairinin malı sayılmamalıdır. Denetlemeli, öbür kaynaklarla karşılaştırmalı, sazşairinin dil ve biçem özelliklerinin metne yansıyor yansımadığına bakılmalı, kesin yargıya yine de açık kapı bırakarak bundan sonra varmalıdır.

Bu vargımızı somutlaştıran birkaç örneği sunalım.

Karacaoğlan'ın kırmızı dönerayaklı üç şiirinden (19) birinin değişkesini, Talat Mümtaz (Yaman), Erzurumlu Emrah (20), Pertev Naili Boratav ise Koroğlu adına (21) yayımlamışlardır.

Oysa, kırmızı dönerayaklı değişkeler ne Erzurumlu Emrah'ın, ne de Koroğlu'nundur (22). Dil, deyiş ve biçem özellikleri, bunların Emrah'tan ve Koroğlu'ndan başka bir sazşairinin -Karacaoğlan'ın- malı olduğunu açığa vurmaktadır.

Eğerleyn kır atımın ikisin
Fethedeyim düşmanların hepsin
Bir sabah namazı Bağdat kapısın
Allah Allah deyip açtı Genç Osman

Şekerin bir ucu gördü Van'dan
İlicin kabzası görünmez kandan
Bağdat'ın içinde tozdan dumandan
Oz duman içinde kaldı Genç Osman
Bağdat'ın kapısın Genç Osman açtı
Gören düşmanların tedbiri şaştı
Kelle koltuğunda üç gün savaştı
Kılıcından al kan saçtı Genç Osman

Bağdat'ın içine girilmez yastan
Analar doğuramaz böyle bir aslan
Bağından vurulmuş soluna yaslan
Bazilere serdar oldu Genç Osman

Sultan Murat eydür gelsin göreyim
Genç Osman kim imiş ben de bileyim
Vezirlik isterse üç tuğ vereyim
Vezirliğe şayestedir Genç Osman

Kul Mustafa'm karakolda gèzerken
Gü'le kurşun yağmur gibi yağarken
Yıkılası Bağdat seni döverken
Şehitlere serdar oldu Genç Osman

Yazarın bildirdiğine göre, aslında dört bağ olan destanın dokuz bağlama nasıl çıktığını sorduğu zaman, Şakir Ağa, şu yanıtı vermiş: «Müdür Bey, dedi, bu millet asker olduğu kadar da şairdir; pek beğendiği şiirleri kendine mal eder ve ona eklemeler yaparak benimser.»

Sayın Okay, ona hak veriyor ve «bir hakî. catin belirmesine vesile olduğu için» seviniyor.

Ancak, Sayın Okay, Şakir Ağa'nın verdiği metni yeni bir değişke sanmakla, bir yanlışlığı düşmüş oluyor. Şahki, bu metin, ilk kez yayımlanmıştır; aktarıcısı da Şakir Ağa'dır.

Kaynaklara bakılsaydı, bu metnin ilk kez yayımlanmamış olduğu görülürdü. Şakir Ağa'nın aktardığı metin, daha önce, birçok kaynaklarda, başka değişkeler içinde, çıkmıştır. Yeni bir şey değildir. İşin gerçek yüzünü bilmeyenler, yeni bir değişke karşısında olduklarını sanabilecekleri için, Şakir Ağa aktarımındaki dörtlüklerin asıl kaynaklarını vermeyi yararlı buluyoruz.

1. Dörtlük

Bu dörtlük, şu kaynaklarda (4) görülmektedir: Çankırılı Ahmet Talat'ta (5), Fuat Köprülü'de (6), Kemal Zeki Gencosman'da (7).

Cahit Öztelli ise, içinde bu dörtlüğün bulunduğu şiiri, iki kitabında, Karacaoğlan adına yayımlamıştır (8).

YEDİ KARDEŞLER VE ÜLKERLER

Derleyen : Doç. Dr. Saim SAKAOĞLU

Anadolu'da gök cisimleri ile ilgili pek çok hikâye anlatılır. Bunlar arasında yıldızların mü-
nim bir yeri vardır. Onların yol göstericiliği, ta-
h ile ilgili olması Anadolu insanını her zaman
neşgul etmiştir. Bunlardan bazıları hakkında
türküler bile yakılmıştır. Kervankıran içlerinde
en çok tanınanlarındandır (Bkz. 101 Anadolu
Efsanesi, s. 148-150).

Şimdi anlatacağımız efsane bir yıldız ile
değil iki yıldız kümesi ile ilgilidir. Efsanelerde
yıldızlar da insanlar gibi seven, kıskanan, sev-
gilisini kaçıran mahlûklar olarak düşünülür. On-
ların milyonlarca kilometre öteden bize ışık
göndermeleri, onların sevgilerini daha ilgi çekici
bir şekle sokmaktadır. Bazısının daha aydınlık
olması bile bizlere çok değişik şeyleri ilham
etmektedir.

Gökyüzündeki yıldız kümelerinden birisi
Yedi Kardeşler, diğeri de Ülkerlerdir. Ülkerlerin
karışık olmalarına karşılık Yedi Kardeşler bir
düzen içinde yer almışlardır. Bunlardan ikiser
ikiser dördü bir sırada, biri tek olmak üzere üçü
de bir sıradadır. Aralarını birer çizgi ile birleş-
tirirse ortaya köşeli bir Ş harfi çıkabilir.

İşte bu Yedi Kardeşlerin Altıncısı Ülkerler-
in kızlarından birine âşık olur. Fakat kız tarafı
vermek istemez. Ama Altıncının sevgisi de öyle
kolay kolay sönecek sevgisi de öyle kolay kolay
sönecek sevgilerden değildir. Mutlaka ala-
caktır onu. Bunun üzerine Yedi Kardeşler top-
lanıp bir karar verirler. Kararları kesindir: Ülker-
lerin kızını kaçıracaklardır! Ve kaçırlılar da...

Ancak Ülkerler bu duruma son derece kı-
zarlar, Yedi Kardeşleri yakalayıp öldürmek üze-
re peşlerine düşerler. Bu uzun ve amansız takip
hâlâ devam etmektedir. Ülkerler bugün bile Ye-
di kardeşleri kovalamaktadırlar. Hatta Yedi Kar-
deşlerden Altıncısının yanındaki nisbeten sönük
yıldız da Ülkerlerden kaçtığı sevgilisidir. An-

cak bu kaçış ne zamana kadar devam edece-
tir, bu takip ne zaman sona erecektir, kimse bil-
memektedir.

(Hacı Salih Manav, Eminceler Köyü/Serik/
Antalya, 1927, İlkokul mezunu, çiftçi'den
Arif Eken, Kursunlu Köyü/Antalya, 1954,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencisi
(Şimdi Edebiyat öğretmeni), 13 Şubat
1978'de Eminceler'de derlenmiştir.)

**

SÜPÜRGEÇ DAĞI İLE KARADAĞ

Dağlar üzerine yüzlerce efsane söylenmiş-
tir. Ağrı Dağlarımız bu hususta çok şanslıdır. Onlarla ilgili olarak söylenen efsaneler bir kitabı dolduracak kadar çoktur. Çeşitli bölgele-
rimizdeki dağlarımıza o bölgenin insanları çok
güzel hikâyeler yakıştırmışlardır. Süphan, Ana-
mas, Hasan, Çökelez, Erengüruh gibi dağlarımıza
söylenen efsanelerden bir demet, yukarıda
adını verdiğimiz kitabımızın çeşitli sayfalarına
serpiştirilmiştir. İşte bu dağlarımızdan ikisini
içine alan güzel bir efsanemiz.

Süpürgeç Dağı, Tunceli ilimizin Pertek ka-
zasının kuzeyinde yer almaktadır. Karadağ ise
Murat nehrinin ötesindedir. Vaktiyle Süpürgeç
ile iki delikanlı imişler. Gönül bu ya, ikisi de
aynı genç kıza âşık olmuşlar. Aralarında bir re-
kabet başlamış:

«Bu kıızı ben alırım, sen alamazsın.»

«Sen alamazsın, ben alırım!»

Bu delikanlılar uzun yıllar birbirleriyle kav-
ga etmişler, fakat yenişememişler. Bu arada
sevdiikleri kız da ölmüş. Zamanla Süpürgeç ile
rakibi de ölmüşler. Ancak aralarındaki kavga
bitmemiş. Şimdi bile Süpürgeç ile Karadağ'ın
birbirlerine top attıkları söylenir.

Söylenildiğine göre Süpürgeç'in attığı top-
lar Karadağ'ın yüzünü karartmış. Karadağ'ın at-
tığı toplar ise Süpürgeç'in tepesini uçurmuş-
tur. Bugün Karadağ'ın yüzü siyahtır, Süpürgeç'in
tepesi ise düzlüktür.

(İbrahim Nami Bamyacı, Pertek Folklorun-
dan Örnekler, bitirme tezi. Erzurum, 1978,
s. 17. Anlatan Abdurrahman Çetintaş, Per-
teğ'in İlkokul mezunu.)

Araştırmalar :

KARACAOĞLAN SELEKSİYONU ÜZERİNE BİR ÖNERİ

— 1 —

Yazan : A. Saim EMİRMAHMUDOĞLU

Bir aydınlar ve yazarlar sohbet toplantısın-
da Türk Halk Şiirinin büyük ustasından söz
ediliyordu. Sayın bir edebiyat öğretmeni şöyle
konuştu:

— Karacaoğlan Fransada, ya da başka bir
batı ülkesinde doğmuş ve yaşamış olsaydı, o
büyük ustalığına karşın gene de doğumu, ölü-
mü, yaşamı ve yaşantısı karanlıklar, çelişkiler
içinde mi kalırdı?..

Bu, bir bakıma, Türk halkını, Türk aydınını
suçlama anlamına gelmez mi?. Suçlama anla-
mına gelirse haksız mı?. Bu suçlama yersiz
mi?.

Sayın öğretmen konuşmasını sürdürüyör-
du. Türk halk şiirinin büyük ustası ve öncüsü
Karacaoğlan'ı ve yaşamını, halen içinde bulun-
duğu çelişkiler karanlığından kurtarmak, O'nun
doğum, ölüm ve yaşamını aydınlığa çıkarmak
gerektiğine işaret etmek istiyordu. Bu yönde
çaba gösterilmediğinden yakınıyordu. Batı ül-
kelerinde böyle büyük bir değer büyük bir san-
atçı, bizde olduğu gibi, «ihmal edilmez» diyor-
du.

Bize göre, Karacaoğlan'ı Türk halkı ihmal
etmiş değildir. Türk halkı kadir-kıymet bilir, ve-
falıdır. Karacaoğlan için de böyle olmuştur.
Böyle olmasaydı, Karacaoğlan halkın belleğinde
günümüze kadar gelmez, çoktan unutulurdu. Ka-
racaoğlan'ın çelişkiler içinde, karanlıklar arka-
sında kalmış -Efsaneleşmiş kahraman- olmasını
da bunun doğal sonucu saymak gerekir.

Anadolu insanı Karacaoğlan'ı öylesine sev-
miş, O'na öylesine saygı duymuş ve bağlanmış
ki, her yöre halkı O'nu kendinden saymak ve
göstermek çabası içinde bulunmuştur. Karaca-
oğlan'ın efsaneleştirilmiş olması, çelişkilerin
karanlıkları gerisine itilmiş olması bu çabalar
sonucu oluşmuştur. Yüzyıllar boyu Karacaoğlan'ı
-hem de kutsallaştırarak- artan bir sevgi ve say-
gıyla benimseyen ve belleğinde yaşatan Anado-
lu halkı sonunda Türk aydınını da etkilemiş ve
yarım yüzyılı aşkın bir süredir Türk aydını da
büyük ozanımızla ilgilenir olmuştur.

Bu sürede Karacaoğlan üzerine türlü ve
çok yazılar yazıldı, yorumlar yapıldı, yapıtlar
yayımlandı. Ama bütün bunlar...

ışık tuttu mu? O'nun doğum, ölüm ve yaşantı-
sını daha da çelişkiler içine, karanlıkların geri-
sine itmedi mi?. Dahası var. Kasıtlı olmadığı
kuşkusuz olmakla beraber, birbirini tutmayan
halk rivayetlerine dayandırıldığından Karacaoğ-
lan'a gadreden, bühtana bile varan yorumlar gö-
rülmedi mi?..

Önceleri O'nun güzel ve arı diline bakılarak
17. yüzyılda yaşadığı ileri sürüldü. Sonra, 16.
yüzyılda (1546, 1582, 1600) yazılmış belgelerde,
Karacaoğlandan söz edildiği ortaya çıktı. Bu
belgelerin ışığında, ozanın doğumunun 15. yüz-
yıl ortalarına kadar varılabileceği ileri sürül-
düğü gibi, bu Karacaoğlan'ın -bize hiçbir şiiri
gelmemiş- başka bir Karacaoğlan olduğu yoru-
muna da yer verildi. Son olarak bazı şiirlerinin
yorumu ile, büyük ozanın 15. yüzyılın son yarısı
ile 16. yüzyılın ilk yarısında yaşadığı, bir kez
de tarafımızdan, kanıtlandı (1).

Bu konuda önce S. Nüzhet Ergun, «Haleb'i
Osmanlı aldı» ve «Hazır ol vaktine Nemse kı-
ralı» mısralarını kapsayan Karacaoğlan şiirlerini
yorumlayarak, Lâtfi tezkiresindeki (1546) «Ka-
ra Oğlan» bizim Karacaoğlan ise, ozanın Yavuz
ve Kanunî devirlerini «idrâk ettiğini kabul etmek
lâzım gelir.» diyordu ama, sonra M. Fuat Köp-
rülünün eleştirisi karşısında bu görüşünden
çaymıştı (2).

Aynı konuda Ahmet Kutsî Tecer, Topkapı
Sarayı Müzesi kitaplığındaki (Hazine bölümü
No. 1344, SURNAME-İ HÜMAYUN 1582) «Ka-
racaoğlan Türküsü» deyimini yazılı olan elyazma-
sı belgeye dayanarak,

«Bu belgenin ışığında, Karacaoğlan'ın XVI.
yüzyılın ikinci yarısı içinde ne derece yaygın
bir şöhrete sahip olduğu görülüyor. Şüphesiz
Naimî-i Hamidî'nin (3) alaylı bir surette bahset-
tiği Karacaoğlan'ın Karacaoğlan'dan başka biri
olmadığı da kesin olarak meydana çıkıyor. Do-
layısıyla Karacaoğlan'ın XVI. yüzyılın birinci ya-
rısında da aynı surette yaygın, bir şöhrete sa-
hip olduğu anlaşılıyor. Şehir ve tekke muhitin-
den, hele İstanbul'dan uzakta, köyden köye,
yayladan yaylaya bir ses halinde uzanan Karaca-
oğlan'ın daha XVI. yüzyılın başlarında bu de-
rece yaygın bir şöhret haline gelebilmesi için.

İstanbul, 1929, s. 63-64 (No. 114).

(24) Hasan Eren, a.g.y., s. 12, 13 (No. 1).

(25) Hasan Eren, a.g.y., s. 12, 16 (No. 6),

78 (No. 8).

(26) Sadettin Nüzet (Ergun), Kâtibi, s. 18

(No. 18).

(27) Hasan Eren, a.g.y., s. 49-50 (No. 11).

ılın ortalarına kadar inmek gerekir.» diyordu (4).

Böyleyken, bazı yazarların ozanımızın 17. yüzyılda yaşadığı kanısında direndikleri görül-
mektedir. Bu ise, Karacaoğlan'ın büyük ününe
gölge düşürmek, bir bakıma O'nun büyük değe-
rini -en azından- yüz yıl küçültmek olmaz mı?
Günümüzün konuşma dilini, halk dilini 15. ve
16. yüzyıllarda kullanmış olan dâhî sanatçıyı 17.
yüzyıl şairi saymak ve bunda direnmek O'nun
büyük ününe, büyük değerine gadretmek olmaz
mı? Hele büyük ve ünlü Karacaoğlan'ı 17. yüzyıl
şairi sayma görüşünde direnerek, daha önceki
yüzyılda yazılmış belgeler ortaya çıkınca da
«Demek ki, daha önceki yüzyılda ünü yaygın
başka bir Karacaoğlan daha yaşamış ama on-
dan bize şiir kalmamıştır.» demek, büyük ozanı-
mızın kendinden önce yaşamış olduğu oranlan-
mak istenilen başka bir ozanın mahlasını (tab-
şırmasını) kullanmış olmasını kabullenmek ol-
maz mı?. Hem ünü saraylara kadar yaygın ola-
cak, hem şiirlerinden hiçbiri bize kadar gelme-
yecek! Buna olanak var mı? Öyleyse büyük
Karacaoğlan'ın büyük ününün 17. yüzyıldan da-
ha önce, 16 yüzyılda da yaygın olduğunu ka-
bullenmek daha akılcı, bilimsel yönden daha
gerçekçi olmaz mı?.

Büyük Karacaoğlan'dan sonra gelen bazı
halk ve saz şairleri O'nun mahlasını kullanarak
büyük ününden yararlanmış olmayı, ya da O'na
olan büyük hayranlık ve tutkunluklarını göster-
meyi düşünmüş olabilirler ama, büyük ozanı-
mızın başkasının mahlasını kullanmış olmasını ile-
ri sürmek büyük ozana bütan sayılmaz mı?.
Büyük Karacaoğlan'a haksızlık olmaz mı?. Yu-
karıda sözünü ettiğimiz sayın edebiyat öğretme-
ni haksız mı? Almanlar «Bremen Mızıkacıları»
adına anıt dikip bir masalı anıtlarırken, ANIT
KARACAOĞLAN'a reva görülen bu tür düşünüş
ve davranışları aydın edebiyat öğretmeninın kı-
namasını, Türk folkloruna olan saygın duyarlı-
lığının doğal sonucu saymak gerektiği kanısın-
dayız.

Derin ve bilinçli incelemeler yapmış olan
Sayın Mustafa Necati KARAER, «Karacaoğlan
konusunda ilk kitabı hazırlayan S. Nüzhet En-
gun (1901-1946) ile Türk saz şiiri için unutul-
maz hizmetlerde bulunan M. Fuat Köprülü
(1890 - 1966) eğer «Surname-i Hümayun» iie
«Mevâ'idün Nefâis fi Kavâid'i Mecâlis»teki Ka-
racaoğlan'la ilgili kayıtları görmüş olsalardı,

rini her halde değiştirelerdi.» dedikten sonra;

«Bütün bu açıklamalar, tarihî belgelerin işi-
ği altında değerlendirildiği takdirde, Karacaoğ-
lan'ın Sultan III. Murad zamanında (1546-1595),
ünü saray'a kadar ulaşan büyük bir saz şairi ol-
duğu söylenebilir. Şu hale göre, onun 16. yüzyıl
başlarında veya 15. yüzyıl sonlarında doğmuş
olması, şimdilik ihtimallerin en kuvvetlisi olarak
gözükmektedir.

«Karacaoğlan'ın yaşadığı zaman üzerinde,
bu kadar ısrarla ve uzun uzun duruşumuz sebep-
siz değildir. Çünkü, kesin ve ortak bir görüş et-
rafında birleşilmesi, edebiyat tarihi bakımından
önemli sonuçlar doğuracaktır. Söz gelişi, 17.
yüzyılın ilk yarısında ün kazanan Kâtibi, Kuloğ-
lu, Öksüz Dede, Kayıççı Kul Mustafa gibi saz
şairlerinden etkilendiği ve başta Pir Sultan Ab-
dal olmak üzere, bazı şairlere nazire yazdığı
ileri sürülen Karacaoğlan'ın anılan şairlere ön-
cülük ettiği ortaya çıkacaktır.» diyor (5) ve en
tutarlı (isabetli) görüşü saptıyor.

Sayın M. Necati KARAER'in geniş inceleme
ve araştırmalar ile derin vukufa dayanan bu çok
önemli görüşüne katılmamak olanaksızdır.

Büyük halk ozanı Karacaoğlan ve yaşamı
üzerinde Türk aydınının görüş birliğine varması
için, resmî ve yetkili bir kuruluşca -Bugünedek
ortaya atılan tüm bilgiler, yorumlar toplanarak
bilimsel yöntemlerle, belgelerin ışığı altında-
gerekli seleksiyonun (Ayıklama ve seçmenin)
yapılması, büyük ozanın ve yaşamının çelişki-
lerden ve itildiği karanlıkların arkasından kurtarı-
larak aydınlığa kavuşturulması gününün gel-
diği inancındayız.

Öneri örnekleriyle gelecek yazımızda..

(1) A. Saim EMİRMAHMUDOĞLU, KA-
RACAOĞLAN'ın YAŞADIĞI YÜZYIL ÜZERİNE
Türk Folklor Araştırmaları, Sayı 334, 335, 336,
337, 338 İst. 1977.

(2) S. Nüzhet ERGUN, KARACAOĞLAN
şairleri ve hayatı, 19. baskı. S. 19, Maarif Ki-
taphanesi-İstanbul.

(3) Lâtiî Tezkiresi 1546.

(4) A. Kudsi TECER, Karacaoğlan'a Yeni
Bir Bakış, İSTANBUL sanat-edebiyat dergisi,
Sayı 10 Ağustos 1954.

(5) Mustafa Necati KARAER, KARACA-
OĞLAN hayatı - sanatı-şairleri, S. 36, 37, 38
Tercüman 1001 Temel eser No. 26.

Vehbi Cem Aşkun, 1909 yılı Haziran ayı-
nın 28 inci günü Sivas'ta hayata gözlerini açtı.
Babasının adı Ömer Lütfü, annesinin ise Huriye'-
dir. İlkokula Sivas'ta başladı. Sivas Lisesinin
orta kısmında okudu. Sonra Öğretmen Okuluna
nakletti. İzmir Erkek Öğretmen okuluna geldi.
1929-1930 öğretim yılında İzmir Erkek Öğretmen
Okulundan mezun oldu. Çekilen kurada Vehbi
Cem'e Merzifon çıktı. 1930 yılında Merzifon'da
İrfan İlkokulunda vazifeye başladı.

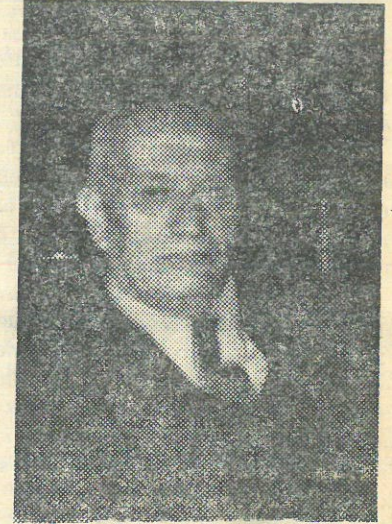
Onun yazı hayatı okul sıralarında başlamış-
tı. İzmir Erkek Öğretmen Okulu son sınıflarına
gelince usta bir yazar olmuştu. İzmir de yayım-
lanmakta olan «Fikirler» dergisine şiirlerini ya-
yınlandı. Onda şiir kabiliyeti çok küçük yaşlarda,
henüz ilkokul sıralarında, başlamıştı. Merzifon'da
öğretmen iken orada Halkevi tarafından çı-
karılmakta bulunan «Taşan» dergisine yazılar
yazmağa başladı. Kısa bir süre sonra «Taşan»
dergisi yöneticileri arasına girdi. Bu arada gö-
revi ebelik olan Edibe Moral'le evlendi. Bu
evlenmeden 1933 yılında ilk oğlu Oğuz Tekin
Aşkun dünyaya geldi. Vehbi Aşkun İlkokul öğ-
retmenliğini kendisine yetersiz buluyor, Orta
okul öğretmenliğine geçerek edebiyatla daha
fazla uğraşabilmeği arzuluyordu.

7 yıl Merzifon'da ilkokul öğretmeni olarak
vazife gördü. 1937 yılında Ankara'ya gelerek
Gazi Eğitim Enstitüsü sınavlarına katıldı. O sı-
ralarda ilkokul öğretmenliği yapan kabiliyetli
öğretmenleri sınavdan geçirerek Gazi Eğitim
Enstitüsüne alıyorlar ve üç sönestr okuttuktan
sonra ortaokul öğretmeni yapıyorlardı. Vehbi
Cem bu fırsatı kaçırmadı. 3 sönestr okudu ve
Türkçe bölümünden mezun oldu. Kendisini Si-
vas'a tayin ettiler. 1938 de Sivas'a gelince or-
da da çıkmakta olan «4 Eylül» Halkevi dergisine
yazılar yazmağa devam etti ve kısa bir süre son-
ra da derginin yönetimini üzerine aldı. Aynı
zamanda Sivas'ta çıkmakta olan «Ülke» gazete-
sine de yazı yazıyordu. Sonradan milletvekili
seçilen Kitapçı Kâmil Bey bu genç yazar öğret-
meni takdir ediyor, ona eserlerini basmak hu-
susunda imkânlar hazırlıyordu.

Çok vefalı ve kadirbilir bir arkadaştı. Ken-
di yazı yazdığı derginin etrafına inandığı yazı
arkadaşlarını da topluyordu. Onları ihmal etmi-
yor, kendilerine mektuplar yazıyor, dergi yollu-
yor ve yazı istiyordu. Bu suretle idaresini eline

aldığı her dergi kuvvetli bir yazı kadrosu ile
seviliyor ve beğeniliyordu. Yine Sivas'ta 1944
yılında kendi başına bir kültür ve sanat dergisi
olan «Yayla» dergisini çıkarmağa başladı. «Yay-
la» 43 sayı çıktı..

1942 yılında ikinci oğlu İnal Cem Aşkun
dünyaya gelmiştir. 1950 de de üçüncü oğlu

Vehbi Cem AŞKUN

Ömer Cem Aşkun doğdu. Bu sırada eşini kay-
bett. Kendisini Eskişehir'e naklettiler. Türk Dil
Kurumu'nda üye idi. Eskişehir'de de hem ma-
halli gazetelere yazı yazmağa, hem de gerek
İstanbul'da ve gerekse Ankara'da çıkan gazete
ve dergilere yazılar yetiştirmeğe başladı. He-
men hemen her edebiyat ve kültür dergisinde
onun yazılarına rastlıyoruz. 1970 de emekliliğini
isteyerek Eskişehir Lisesi Türkçe ve Edebiyat
öğretmenliğinden emekliye ayrıldı. Eskişehir,
aydın bir ildi. Orada şair arkadaşı İsmail Sarar'ın
bir kütüphanesi vardı. Çevresi vardı. Ama her-
kes gibi o da kandırıldı. İstanbul'a gelmek, öm-
rünün son yıllarını dünyanın cenneti olan bu
güzel şehirde geçirmek istedi. Elinde, ikrami-
yeden kalan 50 bin lirayı peşin vererek Maltepe'-
de, 20 daireli bir apartmanın denize bakan bir
daresini satın aldı.

Ona, «üç odalı bu daire 95 bin lira» demiş-
lerdi. «Peşin elindeki 50 bin lirayı ver, gerisini de
aylık kira verir gibi aydan aya ödersin». Bu

Bize gelen B KİTAPLAR

● M. Orhan Soysal: «ESKİ TÜRK EDEBİ. YATI METİNLERİ». Eserde: Önsöz, Kullanılan İşaretler, İslâmlıktan Önce Türk Edebiyatı, Türk Destanları, Koşuk - Sagu - Sav, Orhun Anıtları, Uygurca Metinler, İslâmi Ürünler, Tasavvuf, XIII Yüzyıldan XIX Yüzyıla Kadar Türk Edebiyatı - Tanınmış Mutasavvıf ve Şairler, Şiir, Nesir, Tarih, Teskire, Sefaretname, Dil ve Sanat hakkında örnekler ve geniş bilgi verilmektedir. Eserin sonunda 150 sayfalık Sözlük ile Bibliyografya bulunmaktadır. Sipariş adresi: P.K. 71 Şirinyer - İzmir, Kitap 23,5 X 17,5 Cm. boyunda, 727 sayfa, 300 lira. (Ankara, 1978).

● Prof. Dr. İlhan Başgöz: «ÂŞIK ALİ İZ. ZET ÖZKAN», Kitabın başında yazarın «Kitabımız İçin» adlı yazısı bulunuyor. Daha sonra yararlanılan Kaynaklar veriliyor. Kitapta Ali İzzet'in yaşamı, sanatı ve şiirleri yer alıyor. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Genel Yayın No: 191 - Edebiyat Dizisi: 47. Kitap 19,5 X 13,5 Cm. boyunda, 250 sayfa, 70 lira. (Ankara, 1979).

● Abdullah Toroslu: «KARACAOĞLAN». Karacaoğlan'ın öyküleştirilmiş hayatı. Türk Dil Kurumu Yayınları: 457 - Halk Kitapları - Halk Ozanları Dizisi: 2. Kitap 20 X 13,5 Cm. boyunda, 86 sayfa, 20 lira (Ankara, 1979).

19 — Terzibaba ve Erzincan'ın Mutasavvıf Şairleri	1956
20 — Öksüz Yusuf	1958
21 — Geçmiş Günler	1960
22 — Kader	1962
23 — Ölümsüz Atam	1963
24 — Ayet ve hâdislerin ışığında ahlâk sohbetleri I. Kısım	1964
25 — Sivas Sultanı Kadı Burhanettin	1964
26 — Duygu Dünyası Mevlâna «Mesnevî» den seçmeler	1970
27 — Halk Edebiyatında Yerme ve Güldürmeler	1973
Yayınlanacak Olanlar:	
28 — Şiirimizin Dünü ve Bugünü	
29 — Anadolu Basınında 46 yıl	
30 — Halk Ozanlarımız	

DIYARBAKIR FOLKLORUNDA GÜVERCİN

— 2 —

Yazan : Şevket BEYSANOĞLU

Diyarbakır'ın kendine özgü güvercin türleri:

Diyarbakır'da güvercin meraklıları - ki bunlara «kuşbaz» denilir - çok eski tarihlerden itibaren Mendel prensiplerine dayanarak yaptıkları deneyler sonunda Diyarbakır'a özgü ve dört ana grupta toplanan 23 tür güvercin üretimini başarmışlardır.

Birinci gruba giren güvercinlere «Göksüağ» (Göksüak) ismi verilmiştir. Bunlar da renklerine göre altı çeşittir: siyahına **Atlas**, sarısına **Narinci**, kırmızısına **Cigeri**, gök renginde olanına **Gökâlâ**, kül renginde olanına **Kürenk**, zeytin renginde olanına **Zeytuni** denmiştir. Renklerin koyu ve parlak olması şarttır. Bunlardan **Atlas** ve **Zeytuni**'lerin ayakları tüysüz, boğazlarının altından göğüslerine kadar uzanan bir dizi püskül vardır. Diğerlerinin ayakları kendi renginden tüylü, boyun ve göğüsleri muntazam bir kolye gibi beyaz, başları kenküllü (kâküllü) dür. Yanaklarında «benk» tabir edilen zülüfler görülür. **Gökâlâ** ile **Kürenk**'in kanatları üstünde kendi renginin koyusundan (V) şeklinde bir atkı bulunur. Buna «şeftali» derler. Tırnak ve gagaların beyaz oluşu bu gruba giren güvercinlerin ortak yanlarıdır.

Sayıdığımız bu özelliklerden birinden yoksun olan, گردانی dar, kanatlarında beyazlık bulunan, kâkülleri veya göğüslerindeki püskülleri düzenli olmayan güvercinler soylu sayılmaz. Bunlar değersizdir. Bunlara «Habeş» derler.

İkinci grubun adı **Ketme**'dir. Bunlar da renklerine göre altı çeşide ayrılmıştır. Siyahına **ketmeatlas**, sarısına **bozak**, kırmızısına **ketmeçigeri** gök renginde olanına **ketmegökâlâ**, kül renginde olanına **ketmekürenk**, zeytin renginde olanına da **ketmeyusufi** denilmiştir.

Hepsinin kuyrukları ve kanatlarında «telek» tabir edilen baştaki en uzun tüyleri beyazdır. Hepsinin kâküllü (kenküllü) vardır ve kendi renginden olmalıdır. Gaga ile göz arasında bulunan ve «küpe» denilen kısmın beyaz olması, yine kendi renginden küçük bir üçgenin gaga ile göz arasını süslemesi gereklidir.

gelmeleri lâzımdır.

Üçüncü grubun adı **İçağlı**'dır. Siyahına **zen-gi**, sarısına **tahini**, kırmızısına **gümüşkuyruk**, gök renginde olanına **kara**, kül renginde olanına **miski**, zeytin renginde olanına da **Yusufi** denilmiştir.

Hepsinin rengi parlak, kanatlarındaki şeftali (şivtelli) kendi renginin koyusundan oluşmuştur. Hepsi kepezli yani kâküllüdür. **Tahini** ile **gümüşkuyruk** hariç, diğerlerinin göğüsleri püsküllüdür. Tümünün kuyrukları beyazdır.

Dördüncü grubun adı **Kızılbaş**'tır. Siyahın **Karabaş**, sarısına **Sarıbaş**, kırmızısına **Kızılbaş**, gök renginde olanına **Mavibaş**, zeytin renginde olanına da **Zeytinibaş** adı verilmiştir. Bu grubun kül rengini elde edememişlerdir.

Hepsi kâküllü, zülüfleri, ve kanatlarından 4, 5 tanesinin ucu, kuyruk kısmı kırmızıdır. Başları kâkülle beraber boğazına kadar miğferlidir. Gövde beyaz, diğer kısımlar kendi rengindedir.

Daha önce de değindiğimiz gibi kendisinde bulunması gereken özelliklerden birinden yoksun olan güvercin değersiz sayılır.

Bu dört gruba giren güvercinlere Urfa ve diğer civar illerde «Diyarbakırlı» adı verilmiştir. Gazi Orman Çiftliğindeki Hayvanat bahçesinde «Diyarbakır cinsi» diye kayıtları yapılmıştır.

Bunlar dışında çeşitli renklerde ayakları paçalı, taklacı güvercinler de vardır. Ayrıca **nemsavi** adı verilen bir tür güvercin vardır ki çok renkli olup tavus kuşunun kuyruk açması ve duruşu gibi hareket eder.

Güvercinlerin çok ilginç bir yaşantısı vardır.

Güvercinler tek eşlilik düzeni içinde, yaşarlar ve birbirlerine sadık çiftlerdir. Hayatları boyunca erkek ve dişi birbirinden ayrılmaz. Eşlerden biri ölürse ötekinin yeni bir eş kabul etmesi için aradan uzun bir sürenin geçmesi gerekir. Dişi genellikle iki yumurta yumurtlar. Yumurtaları lekesiz beyaz veya koyu sarı renktedir. Kuluçka zamanı erkek ve dişi kuluçkaya nöbetleşe otururlar. Sabahdan öğleye kadar kuluçka nöbeti ananın, öğleden sonra da babanın-dır. Kuluçka süresi 17.18 gündür. Yavrular tüysüz ve gözleri kapalı doğar. Güvercin sütü ise

beslenir. Bu eşsiz madde ebeveynin kurşunun zarı tarafından salgılanır ve yavruların ağızına püskürtülür. Yavrular 3-4 hafta sonra, ana ve babalarının yardımı olmadan besinini sağlamaya koyulur. 3-4 ay içinde palazlanarak çiftleşme yeteneği kazanır. Erkek çiftleşmek için dişiyi kovaladığı zaman buna «tiride düşmüştür» denir. Trid zamanında şatır kuşların dişisi nereye konarsa erkeği de peşinden gider, Başka zamanlarda katıyyen gitmez.

Güvercinlerin bir özelliği de su içerlerken, diğer kuşlar gibi, başlarını kaldırmazlar, suyu bir çeğişte içerler.

Kendilerine yem olarak buğday, darı, mısır darısı verilir. En çok mercimeği severler. Güvercinler yemlenmek ve sulanmak için avluya çıkarılır. Avluya Diyarbakırda «havuş» derler.

Güvercinler günde iki kez uçurulur. İlki kuşluk vakti, ikincisi ikindi zamanı yapılır. Sıcakta ve karanlıkta güvercin uçurulmaz. Güvercinler küme halinde uçarlar. Bu kümeler, diğer kuşçulara ait kümelerle havada birleşerek tek küme olurlar. İniş zamanı her kuşçu kendi kuşlarını kümesine indirmek için ısıklı çalar ve onlara elindeki güvercini göstererek dama atar. Bu suretle güvercinler kümelere ayrılarak her küme kendi damına iner. Kümeye katılarak gelen yabancı güvercin varsa, damdan avluya inmesini temin için, avluya yem atar, kendi güvercinleri yem için inerken yabancı güvercin de onlara katılırsa «baltama» ile tutmaya çalışır. Güvercin inmeyip uçarsa, kuşçu, ucu bezli (çaputlu) sırtıkla güvercinlerini yeniden uçurur. Yabancı güvercinin kümeye katılarak birlikte inmesini sağlamaya çalışır. Kümeye katılmayan güvercinlere «şatırkuş» derler. Kuşçular yakaladıkları yabancı güvercini sahibine iade etmezler. Güvercinin kanatları çekilir veya kesilir, yahut bağlanır. Uzun süre uçurulmaz, böylece eve alışması sağlanmış olur. Hangi kuşçu başkasının güvercinlerinden indirip yakalarsa başarılı ve kazançlı sayılır.

Kuşçular arasında çeşitli güvercin yarışmaları da yapılmaktadır. Bunlardan da birkaç örnek verelim:

Bir tek şatır güvercin yabancı kuşlarla birlikte bir sepete konularak uzak bir mesafeden salıverilir. Küme halindeki güvercinler toplu halde kendi kümelerine dönerlerken bu tek yabancı güvercin onlardan ayrılarak evine giderse yarısı kazanmış olur. Katıldığı küme ile birlikte giderse sahibi yarışı kaybetmiş olur ve konu-

şulan şeyi öder.

Kararlaştırılan uzak bir mesafeye gidilir. Her yarışçı kendi güvercinini orada salıverir. Kimin güvercini daha çabuk evine dönerse yarışı o güvercinin sahibi kazanmış olur.

Kuşçulardan biri, bir sepet içerisine kararlaştırılan miktarda güvercin koyarak diğer kuşçunun evine gider. Ev sahibi kuşçu da güvercinlerinin bir kısmını avluya çıkarır, bir kısmını dama uçurur, bir tanesini de eline alır. Sepeteki güvercinler salıverilir. Eğer bunlar, ev sahibinin avluda damda bulunan güvercinlerine karışmadan uçup kendi evlerine dönerlerse ev sahibi kuşçu yarışı kaybetmiş olur (11).

Bir de yabancı güvercinler vardır ki bunlara «boran» denilir. Bunlar, «koğa» adı verilen gübrelerinden ve çok lezzetli olan etlerinden yararlanmak için Dicle vadisi üzerindeki köylerde yapılan boranhanelerde beslenirler (12).

Boranhaneler genellikle üç bölümden oluşur. Her bölümde sıra sıra ufak, ancak güvercinlerin rahatlıkla girip çıkabilecekleri büyüklükte pencereler vardır. İç bölümlere «lüle» denilir. Lüleler belli aralıklarla üst üste yapılır. Her lülenin içinde güvercinlerin tünemesi için basamaklar yapılmıştır. Üç bölümlü bir boranhane de üç lüle ve üç basamak var demektir. Boranhanelerin bütün iç duvarlarına kazıklar çakılır ve bunlara söğüt dalından özel olarak yaptırılmış kulplu sepetler asılır. Üç bölümlü bir boranhane de yaklaşık olarak 1500 sepet bulunur. Güvercinlere yalnız kışın, ortalığın karla örtülü olduğu günlerde yem verilir. Yem olarak da piring zivani denilen darijan otunun ufak ve parlak olan tohumu, ak ve kızıl darı ile karıştırılarak verilir. Gübreleri yılda bir defa Nisan ayında toplanır. Üç bölümlü bir boranhane de yılda 8-10 ton gübre alınır. Dicle kıyılarındaki dünyaya ün salmış karpuzları bu güvercin gübresiyile büyür, olgunlaşır.

Boranların eti de çok lezzetlidir. Bu nedenle güvercin, dünyanın birçok yerlerinde en çok avlanan kuşlardan olmuştur. Bazı ülkelerde güvercin sırf eti için üretilir. Güvercin hakkında en eski kayıt, İsa'dan üç bin yıl önceki bir Mısır firavununun yiyecek listesinde adının geçmesidir.

Diyarbakır boranhanelerinde yetişen güvercinlerin etlerinin lezzeti dünyaya ün salmıştır. 1612'de şehrimize gelen Polonyalı Simeon «Seyahatnâme»sinde Diyarbakırlılar için şöyle der:

— «... Yemek hususunda da cömert olan bu insanlar, Lehistan hariç, İstanbul ve Halep'te

ARAŞTIRMALARI

dahi görmemiş bir surette mükellef sofralar kurar ve çok lezzetli yemekler ikram ederler. Çeşitli kebablar, börekler ve diğer pahalı yemeklerle beraber ikram edilen koyu ve tatlı Ergani şarabından bir bardaktan fazla içemezsiniz (...) Tokatın paçası, Halep'in miklas'ı ve Harput'un çakıl ekmeği gibi Amid'in (Diyarbakır'ın) de güvercin kebabı meşhurdur.» (13).

1680'de Diyarbakır'a gelen Tavernier, se 1682'de yayımladığı kitabında şunları yazar:

«... Diyarbakır toprağı çok verimli olup ekmeği ve şarabı nefistir. Burada yenilen et, başka yerde bulunmaz. Bilhassa burada yenilen güvercin, büyüklük ve tad bakımından Avrupa-dakileri çok geride bırakır.» (14).

Güvercinle ilgili deyimler:

Åşıktora: Dişisine sevdalı güvercin.

Ayaktökme: Ayakları çıplak olan güvercin türünde dirsekten parmağı doğru uzanan kısa tüyler.

Baltama: Saplı bir kasağı geçirilmiş file.

Çoloğ: Güvercinin kanatlarındaki birinin yarım felç olması.

Dimdik: Gaga.

Dökmek: Yarışa katılan güvercinleri müşteriye salıvermek.

Emişmek: Dişi güvercinin gagasını erkek güvercinin gagasına geçirerek başını sallaması durumu.

Ferah: Fazla öten güvercin.

Füfül: Uçamayan, idmansız güvercin.

Ha'ta: Gaga altının beyaz olması.

Haşşaş: Çok öten güvercinine denilir.

Hire: Yaşından daha ufak yapıda olan güvercin.

İçağ: Güvercindeki kuyruk sayılarının miktarı.

Kenkül: Kâkül.

Kevnare: Çok yaşlı güvercin.

Kızma: Bir yaşında olup henüz çiftleşmemiş güvercin.

Kösnemek: Dişi güvercinin çiftleşmek arzusuyla erkek güvercinine sürtünmesi.

Kuboy: Karmakarışık renkli güvercin.

Kudoş: Kâküllü güvercinlerde bir taraftaki burmanın eksik olması hali.

Kuyruk kapağı: Vücut renginden ayrı bir rengin sırttan itibaren kuyruğı doğru uzanan kısmı.

Kulopoto güvercin: Kanat ve kuyruğı yolumuş güvercin.

Lepir: Kanadı yeni çıkan güvercin.

Bize gelen B KİTAPLAR

● M. Aziz Bolel: «GÖNLÜMÜN İZLERİNDEN - GÖNÜLLEME». Şairin bestelenmesi için 127 dörtlükten oluşan müzisyen, şiirseven ve halk ozanlarına adanmış şiirler. 5 Kitap. Yazışma Adresi: Sakarya Cad. 4, Eskişehir. Kitap 17 X 12 Cm, boyunda, parasız, armağan olarak gönderilir. (Eskişehir, 1979).

Onluk: Havadaki güvercinlere gösterilen güvercinin çırpınması hali.

Pampallı: Ayağı tüylü güvercin.

Pin: Kümes.

Sakat: Yumurtlamayan güvercin.

Serpme: Vücut rengindeki tüylerin göğüs kısmı tüylerine karışmış olması hali. Daha çok, Göğsüağ türündeki güvercinler için kullanılır.

Şatır: Evini, kümesini çok iyi bilen, tanıyan güvercin.

Tek suvama: Güvercinin bir tarafının diğer taraftan daha benekli olması.

Tirid: Erkek güvercinin dişisini yumurtlama esnasında galalayarak e'rafında dolaşması hali.

Tor: Ağ, file.

Tülek: Tüy değişimi.

Yava: Evini, yuvasını tanımayan acemi güvercin.

Yeke: Birkaç defa yumurtlamış güvercin.

Yuvakızdırmak: Erkek ve dişi güvercinin yuvada sevişmesi.

(Bitti)

(11) Bu bilgiler, 1943'te Kuşbaz Mehmet Ağa'dan derlenmiş, Ziraat Y. Müh. Esat Cemil oğlunun «Diyarbakır Kuşları (Güvercin)» isimli araştırması ile karşılaştırılmış, Ziraat Y. Müh. Orhan Ortaç'ın kontrolünden geçerek bu son şeklini almıştır.

(12) Boranhaneler, merkeze bağlı Kadıköy, Sımmaki, Şarabı, Tilalo, Tilgaz, Çarıklı, Haçis, Daraklı, Patrik, Sirimi, Akımı, Gavurçik, Derimte, Havar, Ayngevr, Kâbi, Karabaş köylerinde vardır. Toplam 283 boranhane bulunduğu saptanmıştır.

(13) Hrand D. Andreasyon, «Polonyalı Simeon'un Seyahatnâmesi» İstanbul 1964, s. 99.

(14) Tavernier, Les Six voyages en Turquie. Paris 1682, s. 245.

YEREL SÖZLER VE ANLAMLARI

Yazan : Rıza YETİŞEN

- Narı-nuru, Ebem kuşağı: Gök kuşağı.
- Hora geçmek: Makbule geçmek.
- Hayma: Çardak.
- Pahal - Mahal: Kibir, Naz, Umursamazlık.
- Vaş: Vah.
- Şevik: Çevik.
- Temeken: Her şey tamam.
- Piron: Yemek çatalı.
- Sıypmak: Kaymak.
- Sıypak: Kaygan.
- Kaypak: Dönek insan, Kaygan yer.
- Cıvık: Sulu, sulu çamur, hamur v.s.
- Döşenmiş: Koma hali.
- Söğkenmek: Yaslanmak, dayanmak.
- Yumuş: İş, ödev.
- Cavır: Gavur.
- Çimmek: Yıkanmak.
- Nöker: Kadının kadın arkadaşı, sırdaşı.
- Çillenmek: Filiz vermek (Soğan çillendi).
- Çıkla: Sade, (ekmeği çıkla çıkla yedi: Katıksız).

- Arısili: Tertemiz.
- Yülümek: Kazımak, (baş yülümek: Saçları kesmek, hayvan otları yülüdü).
- Çandır: Karışık.
- Araya verdi: Bozdu.
- Boz sulu: Kabuska türü yemek.
- Güvender: Yakma, nefes söyleyen.
- Bör böce: Zararlı böcek ve hayvanlar.
- Sazandar: Saz çalan.
- Parlavık: Çok parlayan.
- Şarlavık: Şarıl şarıl akan su (Şelele).
- Cırlavık: Çok öten (cırcır böceği)
- Ebe: Nineye denir çocuk doğurtan da ebe'dir. Çocuk oyunlarında da elebaşıya ebe denir.
- Bibi: Hala, herkes kendinden yaşlı olan kadına bibi diye hitap eder.
- Aba: Abla.
- Ağa, aga: Ağabey.
- Emmi: Amca, herkes kendinden yaşlı erkeğe emmi diye hitap eder.
- Bacı: 1) Kocası, karısından bizim baci diye söz eder. 2) Eğlentilerde, dem'lerde erkeğin yanına kardeş sevgisile oturan kadın.
- Dem: Kadınlı erkekli eğlenceli toplantı.
- Kösmek, Köpmek: Yıkılarak göçmek.
- Horanta: Aile efradı.
- Melevile: Kuruntu, hayal kurmak.
- Söz gelimi: Meselâ.
- Alan yari: İpsiz sapsiz insan, Külhan bey, kopuk.
- Gadani alayım: Kazanı, belanı alayım - vah zavallı.
- Pines: Tavuk kümesi, tavuğu kümese sokmak için **Tünek, Tünek** diye de seslenirler.
- Cıgil cıgil: Şırl şırl su akması.
- Cıgal: Bazı kuşların kuyruğunda çıkan güzel tüy.
- Çiytime bin: Omuzuma bin.
- Hopuç: Sırt, arka.
- Memişane: Helâ (100 No:)
- Engaba: İniş aşağı.
- Fatışka: Hizmetçi.
- Yılık: Eğri.
- Ürmek: Havlamak.
- İskece: Yanan odun.
- Haçan: Ne zaman, ne çabuk.
- Gümrenmek: Kendi kendine dertlerini terennüm etmek.

ZÜLÜF KOYMAK VE SAÇ KESMEK

Yazan : Ahmet PETEKÇİ

Anadolu inananların, Anadolu inançların yurdu. Anadolu insanı inandı mı yürekte inanır... Anadolu insanı sevdi mi candan sever. Anadolu insanına sevmediğini sevdirmek için zorlayamazsınız. Fazla üstüne varacak olursanız suyu baştan bulandırır. Anadolu insanı bundan dolayı geleneklerine, içten bağlıdır.

Anadolunun dağlık bölgelerinde yaşayan in-

- Cıdal: Yara.
- Cıdırıma batıyor: Gücüme gidiyor.
- Höğürtlek: Bağırgan, çeneli.
- Kanım kurudu: Canım sıkıldı.
- Meğersek: Meraklı.
- Dorgun çıkarma: İş karıştırma
- Eremik: Çok bilmiş.
- Sınamak: Denemek.
- Geğez: Galiba.
- Depereden: Birdenbire.
- Endeki, Endeği: İşaret edilen şey.
- Hevşeşme, Kevşeşme: Kırık dökük.
- Sırımsamak: Sertleşmek.
- Çepel: Bulaşık.
- Dişemek: Testereye diş açmak, çocuğun diş çıkarmaya başlaması.
- Yüksürmek: Fazla görmek, birisinden yakınmak.
- Teneşire çıkasica: Beddua sözü (ölesice).
- Soyka çıkasica: Beddua sözü (ölesice)
- Defteri dürülesice: Beddua sözü (ölesice).
- Kıftınmak: Kaşınmak.
- İteği: Un sofrası, çıkını.
- Ufra: İteği içindeki un.
- Evcimen: Evine düşkün.
- Üğürtmek: Ot filizi.
- Dumağı: Nezle, grip.
- Öykenmek: Taklit etmek.
- Karsambaç: Kar ile pekmezin karıştırılması.
- İğneyi uçlulamak: İğneye iplik takmak.
- Don - Köncek: Kilot.
- Don yumak: Çamaşır yıkamak.
- Donanmak: Bayramlıkları giymek.
- Peşkir: Havlu.
- Ulamak: Ekleme.

sanlar gelenek ve inançlarına daha çok bağlıdır. Kasabalardan ve şehirlerden uzak kaldıkları için saftırlar, arıdırlar. Bir kadının veya kızın bir tek saç kılının bir cinayet sebebi ve hatta kan davasının başlangıcı olduğu vakidir.

Bozkır, Konya ilinin dağlık bir ilçesidir. Konya ile Bozkır arasındaki yol Konyada başlar, Bozkırda biter. Bundan dolayı gelenekler karışmamış, dejenere olmamıştır.

Yazımıza konu olan saç kesmek ve zülüf koymak bizim çocukluğumuzda gördüklerimiz ve merak ederek sorup öğrendiklerimizdir.

Bozkır'da gelin olmamış kızların, dul kalmış veya eşi askere gitmiş bayanların saçları kesilmez, saçları tabii büyümesine bırakırlar. Gelinler, kızlar ve yaşlı bayanlar saçlarını daha ziyade iki pelik halinde örerler.

Gelin olacak kızın kına gecesinde kınası yakılırken saçları kulaklarının alt memesi hizasından kesilir. İlerde uzayınca yine aynı şekilde kesimi yapılır.

Eşi askere giden gelinlerle dul kalmış bayanlar zülüf koymazlar. Bunlar saçlarını uzatırlar. Gelinlerin eşleri askerden döndükten sonra tekrar zülüf koyarlar.

**

Bir saç kesme yöntemi ve geleneği daha vardır. Bir delikanlı sevdiği kızın annesine ve babasına dünür göndererek kızı istetir. Kız tarafı vermeyecek olursa, delikanlı kıza bir yerde rasladığı zaman saçından bir parçasını keser. Bu saçın kesilmesi kız ve tarafı için bir onur meselesidir. Kız için bir leke sayılır. Kız gelin dahi olsa kavgalarda başına kakarlar. Bundan dolayı bu saç kesmeler iki taraf arasında kavgaya sebep olduğu gibi cinayete kadar da gider. Hatta kan dâvalarının başlangıcı olurlar.

Köyün ileri gelenleri bu saç kesme olayından sonra olaya hemen el atarlar. Kız ve oğlan tarafını barıştırarak kızı oğlanla evlendirmeye çalışırlar. Köyde bir husumetin doğmasına meydan vermemeye uğraşırlar. Bu işte hemen hemen yüzde yetmiş - seksen başarı gösterilir.

Saç kesmekle erkek kızı sevdiğini, onun için her türlü belâyı göze aldığını göstermek is-

VARLIK Dergisi, Ocak 1979, Sayı 856'dan:

TAHTACI KÖYÜNDE
ÖLÜM (*)

Ölümün kırkıncı günü erer incecik
Saygıyla getirilir tek göz eve
Kentte yaptırılan gömüt taşı

Bir konuktur sanıklı tez ağarmış
Yaşı ne olursa olsun bilgedir o
En süslü minderine oturtulur sedirin

Aklığına giydirilir
Yavaş yavaş
Sandıktan okşar gibi çıkarılır da giysileri

Ölü yaşar taşında yeniden incecik
FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA

(*) Türk Folklor Araştırmaları, Sayı: 343.

Bu değerli derginin 30. yılını kutlar-
ken...

ÇELLOV'UN TÜRKÜSÜ

Derleyen : Kâzım YEDEKÇİOĞLU

Kayseri'nin yerel birçok türküsü var. Bunların birçoğu yurt düzeyine yayılmış durumda. «Erkilet Bağları», «Germir Bağları», «Gesi Bağları», «Ağam İstanbul'u mesken mi tuttun», «Ali Dağı», «Kekliği Düz Ovada Yayarlar», «Çın çın Çınımını Hanım», «Asmalarda Kol Uzatmış Dallere», «Aşık Oynatmaya Geldim Odana», «Al Sana Fındık Fıstık», «Vardım Baktım Ceviz Altı Döşeli»... aklıma şu anda gelenler.

Etkin yayın aracı radyo ve televizyonla daha da yaygınlık kazanan türküler, yurt köşelerindeki halkı birbirlerine duygu, sevgi, heyecan yönünden bağlamak gibi bir niteliğe de sahip. Deyim yerinde olursa halkımızın birbirlerine ilettikleri duygu mesajlarıdır, bunlar. Dört bir köşeden derleyerek bunları halkımıza iletenlerin hizmetleri, eğlendirmenin, neşelendirmenin çok üstünde ulusal bir nitelik taşır bizce. Halkı birbirine bağlayan ulusal nice değer zincirleri varsa, kanımızca halk türküleri de bu zincirlerin birini oluşturur; ya da o zincirlerin altın halkalarını meydana getirir.

Sözünü ettiğimiz iletim araçlarında söylenmeyen, okunmayan daha nice halk türküleri var kıyıda köşede, yurdun dört bir yanında. Bunların bir kısmı söylenmeye söylenmeye unutulmuş durumdadır.

Bir kısmının çok eskiye dayanan öyküleri var. Onları ve türküsünü bilen kuşakların göçüp gitmesi unutulmanın nedenlerinden biri. Bir başka neden de, sanımızca, o öykülerin küllenmiş acı yaralarının yeniden deşilmesinin öykü kahramanlarının yaşayan torun - tosunlarına geçişi anımsatarak olaya karışan tarafların birbirlerine dış bilemelerine ortam hazırlama, kıskırtma kaygısı. Çünkü yerel türkülerin altında çoğu kez, uğranılan bir haksızlığın, düşmanlığın akıtıldığı kan vardır, temizlenmesi gereken bir namus

er. Ayrıca saçın kesilmesi kız için bir ayıptır. Başka erkekler tarafından alınmak imkânı kalmaz.

Sonra «kurt dişlediğini alır» diye bir deyim vardır. Kurt bir sürüye dalıp bir koyunu yakar ve götüremezse, ikinci gelişinde bu koyunu nutilaka alır götürür. Kurt misali erkek bu suretle kızın saçını kesmekle onu dişlemiş olur. Kız tarafı saçı kesilen kızı, erkek ailesinin ısrarı üzerine vermek durumunda kalırlar.

dâvası vardır.

Bunların, kişinin içinde tortulaştırdığı kin, intikam, öç alma duyguları, her an ateş almaya hazır dinamit fitili gibi çoğu kez için için işler. Ufacık bir kıvılcım bekler.

Çevrenin daima ağır bastığı Anadolu'da «Elin âri, Hakkın nârından beterdir», Ar güden için ise ölüm, candan da değerlidir.

Kayseri'mizin bilinen yerel türkülerinin bir böyle nedenli yerelleri de var. Bu ikinci türdekilerin, eli saz tutan yeni yetmeler, çoğundan habersizdirler. Taziyaneye (tazene-tezene) tutmayı eskilerden değil, yenilerden öğrendikleri için bilmezler bu türküleri.

Biz, bu yazımızda, pek öyle yaygınlaşmamış bir türküyü, Çellov'un türküsünü öyküsü ile birlikte sunacağız. Kentte Çellov; yörelerinde Çellav diye bir harf değişikliği ile söylenen adın öyküsü kısaca şöyle:

Çellov, Pınarbaşı'nın Auşar köylerinden. Asıl adı nedir saptama olanağını bulamadım. Öyküsünü Adnan Türközü şöyle anlattı:

Çellov, Pınarbaşı'na gelir, bir Çerkes Beyi'nin yanında bir süre yaşama olarak durur. Daha sonra Kayseri'ye yerleşir; bir ustanın yanına çıkar olarak girer. Evlidir, güzel de bir karısı vardır. Aradan bir süre geçer. Ustası Çellov'un karısına göz kor, Tazeyi zorla ayartır. Bunu öğrenen Çellov, ustasına hak ettiği cezayı vermek için doğru köyüne koşar. Ağabeyinin silâhını alır, şehre döner ve ustasının canını cehenneme yollar; arkasından da omuzladığı silâhıyla dağa düşer. Zalime cezasını verir, mazluma ve masuma peresenk olur. Varsıldan alır, yoksula verir. Haksızlığı, adaletsizliği, zulmü gücü yettiğince cezalandırır. Topluma olan kınğını, kızgınlığını, onun bir kesimine elinden geldiğince yardım ederek uyguladığı yöntemlerle gidermeye ve kendini avutmaya çalışır. Üstüne gönderilen hükümet kuvvetlerine karşı, iyilik ve yardım yaptığı kesim onu korumaya, saklamaya çalışır.

Olayın bu son bölümü, bizde bu tip kişilerde hemen her yerde görülen motifleri içermektedir: Hakkın yanında, haksızın, zalimin karşısında olmak. Bu uğurda baş koyana halkın elinden gelen yardımı yapması...

Çellov'un esatirleştirilmesi yadsınmamalı. Bu tür olaylarda ortak olan nitelik Anadolu'nun

KISRAĞIN ALTINDA BUZAĞI ARAMAK

8215

Derleyen : Dr. Edip KIZILDAĞLI

Seksen yaşında hâlâ dinç kalan çoban Tahir Nazı'nın güzel hikâyelerinden birini size nasıl anlatacağımı kestiremiyorum.

İhtiyar bir adamın hafızasını canlandırmak için önce ben ona bir fıkra anlatıyorum. Adalet ve kadılar üzerine.

Başını salladı ve anlatmağa başladı:

«Evel zaman içinde adamın biri atına binmiş koptura koptura gidermiş. Yolun kenarında bir çiftçinin ineği kıvrana kıvrana, atlı tam oradan geçerken bir buzağı doğurmuş. Buzağı gözünü açmış ve anasından önce koşan kısrağı görmüş.

— Aman anam, beni bırakıp nereye gidiyorsun? diye atın ardından koşmağa başlamış. At koşar, buzağı koşar; bunu gören köylü:

— Anan burda, sen nereye kaçıyorsun, diye kovalamağa başlamış. Nihayet bir memlekete ulaşmışlar. Atlı,

— Buzağıyı benim atım doğurdu, benimdir, der, ona sahip çıkar. İnek sahibi,

— Buzağı benimdir, ver, der, sonunda kadıya giderler.

Kadı davayı dinler. At sahibine:

hemen her bölgesinde kaderi ya da olayların itmesi sonucu ortaya çıkan Çellov'ların hemen hepsinde ortak bir görünüm sergiler. Çakırcalı'da, Demirci Efe'de, İnce Memet'te... görülen bu «Hakkın halka verilmesi» savına dayalı yanını ve yönünü bir yana bırakarak Çellov'un üstüne yakılan türküyü dönelim.

Ezgisi, süsüz bir sanat niteliğindeki bu türküyü A. Türközünün sazından dinlemek apayrı bir talih.

Çellov'un türküsünün sözleri:

Erciyes dağına kantar mı tartar

Tartarım diyenin belâsı artar

Vaktinde teslim ol, yakayı kurtar

Titrettin her yanı, cihanı Çellov...

Arkadaşın sorarsan Reyhan'dır Arap

Bin üç yüz düşmanı yolunda türap

İnsem Bağdat'a ederim harap

Salma dizgin aldı Bozoğlanı, Çellov (*).

Kızlar altın takmaz oldu saçına

Gazeteler gitti Hind ü Maçin'e

Bir sanın ulaştı Moskof içine

Titrettin Frengistanı Çellov..

Sen iyi olursan iy'olur herkes

— Kısrağın buzağı doğurur mu? Diye sorar.

— Doğurur kadı efendi, doğurur, der. Bir eliyle de para sayar gibi parmaklarını on defa oynatır. Parmak oynayınca kadının göbeği de oynamaya başlar. Kara kaplıya bakar:

— Elcevap: Doğurur.. Doğurur oğlum, diye hüküm verir.

İnek sahibi dâvayı temyiz edip daha, büyük kadıya giderler.

Kadı sorar:

— At dana doğurur mu?

— Doğurur kadı efendi, doğurur, diye gene parmağını on defa oynatır atlı. Kadı,

— Doğurmaz, der. Atlının parmağı on defa daha oynar yine. Kadı tekrar,

— Doğurmaz, der. Atlının parmağı kırk defa oynar. Kadı kara kaplıya bakar:

— Eh kırk yılda bir kısrağın buzağı doğurmuş, kitap yazıyor, der ve dâva sona erer.

İşte o tarihten beri atın altında buzağı aramak âdet olmuş.

Tahir Nazlı, «Tanrı ilâhi adaletini hiç bir memleketten kaldırmazın», diyerek masalını tamamladı.

Senin için gelip kurdular merkez
Avidik'te vurdular üç tane Çerkes
Tavuk mu sanırsın aslanı Çellov..

Ali Haydar gibi eden savaşı

Cengini seyreden döker göz yaşı

Kayseri'de vurdugu Ali onbaşı

İçin candan eder figanı Çellov...

Türkü, teknik bakımdan hayli kusurlu, hatta «gazetelerin gitmesi», «Sanının Moskof eline ulaşması», «Bağdat'a inmek» gibi birbirine ters düşen sözleri içeriyor. Bozoğlan'dan, «Kayseri'de vurulan bir Ali Onbaşı'dan» söz ediliyor. Öykünün tümünü bilen olmadığı için aydınlatıcı bir açıklama yapma olanağımız yok. Ancak, takibine memur edilen Ali Onbaşı adında bir zaptiyeye Çellov, üstüne gelmemesi ihtiarında bulunur. Buna aldırmayan Ali Onbaşı'ya ilkin bir kurşunla ihtiar atışı yapar, kalpağını deler. Hâlâ «yakalıyacağım!» diye üstüne üstüne gelmesi üzerine Çellov, ikinci kurşunlada Ali Onbaşı'yı orda çik döndürür (Öykünün bu kısmı da Türk-özünden alınmadır).

(*) Bozoğlan: Çellov'un arkadaşı.

KONYA FOLKLORU YAZILARI BİBLİYOGRAFYASI

— 3 —

Yazan : Seyit KÜÇÜKBEZİRCİ

11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18 CİLTLER/217. YILDAN 360. SAYIYA KADAR/4482. SAYFA- N, 8728. SAYFAYA KADAR:

- CİLT: 11
- 217 - 234 SAYILAR :
— Bize Gelen Kitaplar: «Yetmiş Yıl Önce Konya»/Yazan: Ord. Prof. Rd. A. Süheyl Ünver/İleten, cilt XXXI, sayı 122 (Nisan 1967) den 1. basım/Sayı: 221/Aralık 1967.
— Avcılık, Avlak ve İnanışlar: Köle Mezarı Yazan: Mustafa Ataman/Sayı: 222/Ocak 1968.
— Konya Gelenekleri: Ermenek Başyayla Sabasında Ölüm ve Cenaze Törenleri/Yazan: Hüseyin Yıldız/Sayı: 226/Mayıs 1968.
— Gelenekler: Konya Yemek Sofrasına İlişkin Notlar/Yazan: Saim Sakaoğlu/Sayı: 230/Şubat 1968.
— Konyalı Bir saz Ustası: Merhum Sille'li İbrahim Ağa/Yazan: Suat Abanazır/Sayı: 231/Şubat 1968.
— Gelenekler ve Aile Hukuku: Konya, Yukarı İlçesi Dügün Adetleri/Yazan: Mehmet Tuğrul/Sayı: 234/Ocak 1969.

**

- CİLT: 12.
- 235 - 252 SAYILAR :
— Bir Konya Masalı: Gençlikte mi, Gocacıkta mı?/Yazan: Saim Sakaoğlu/Sayı: 237/Nisan 1969.
— Türk Halı Motif ve Yazılarının Menşei: Konya Halısındaki Küfî Yazılar/Yazan: Çetin Kananbey/Sayı: 246/Ocak 1970.

**

- CİLT: 13.
- 253 - 270 SAYILAR :
— Folklor Araştırmaları: Konya'da Eski Gelenekler Gecesi Eğlenceleri/Yazan: Selçuk Es/Sayı: 252/Mayıs 1971.
— Derlemeler: Konya'nın Ermenek İlçesindeki Bilmeceler/Derleyen: Bülent Varlık/Sayı: 255/Ağustos 1971.
— Rivayetler ve Efsaneler: Çoban Çaldı Dügü/Yazan: Mustafa Ataman/Sayı: 266/Eylül 1971.
— Bize Gelen Kitaplar: «Türk Etnoğrafyası»/Yazan: Sayı: XII, yıl 1969/Mehmet Önder'in Konya Mezar Taşlarında Şekil ve Süsleme»

adlı araştırması yer alıyor/Milli Eğitim Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü yayını/Sayı: 266/Eylül 1971.

**

- CİLT: 14.
- 271 - 288 SAYILAR :
— Konya Folklorunda Gelenekler: Bozkır İlçesinde Beşik Kertme/Yazan: Ahmet Petekçi/Sayı: 271/Şubat 1972.
— Derlemeler: Ermenek'ten Sayışmacılar ve Tekerlemeler/Derleyen: Bülent Varlık/Sayı: 283/Şubat 1973.
— Türk Yiğitlik Oyunlarından: Cirit Oyunu/Yazan: İhsan Hınçer/(Konya Turizm Derneği'nin 1972 Cirit Oyunları Şenliğinden de yazıda söz edilmektedir)/Sayı: 283/Şubat 1973.
— Köy ve Köylü Oyunları: Çumra'nın Fethiye Köyünde «Kaynanam Cadı» Oyunu/Yazan: Şeyda Oğuzer/Sayı: 285/Nisan 1973.
— Konya - Karapınar Folkloru: Akçayazı Köyünden Bilmeceler, Atasözleri, Sözcükler/Derleyen: Zeki Sarıhan/Sayı: 285/Nisan 1973.
— İlgin Folkloru: İlgin'da Atasözleri ve Deyimler/Derleyen: Haydar Cengiz/Sayı: 285/Nisan 1973.

— Bir Konya Masalı: Kabak Kız/Derleyen: Feyyaz Caner/Sayı: 285/Nisan 1973.

**

- CİLT: 15.
- 289 - 306 SAYILAR :
— Halk Hekimliği: Mamıza Yalamak/Yazan: Mustafa Ataman/Sayı: 290/Eylül 1973.
— Derlemeler: Ermenek'ten Derlenen Bilmeceler/Derleyen: Levent Varlık/Sayı: 290/Eylül 1973.

— Türkiye Cirit Yarışması/ (Yazıda; Konya Turizm Derneği'nin düzenlediği 2. Türkiye Cirit Oyunları'ndan da söz edilmektedir)/Sayı: 291/Ekim 1973.

— Konya Aksaray'ı Folkloru: Amarat'ta Bastırık Yapma ve Duğran Çalkama/Yazan: İsmail Öztürk/Sayı: 292/Kasım 1973.

— Gelenekler ve Eğlenceler: Bozkır Dügünleri ve Bayrak/Yazan: Ahmet Petekçi/Sayı: 295/Şubat 1974.

— Yurt Bedduaları: Konya ve Tokat Bedduaları/Derleyen: Dr. Saim Sakaoğlu/Sayı: 297/Mart 1974.

ARAŞTIRMALARI

— Konya Masalları: 2/Hüdabari/Derleyen: Feyyaz Caner/Sayı: 300/Temmuz 1974.

**

- CİLT: 16.
- 307 - 324 SAYILAR :
— Halk Kültürü Araştırmaları: Konya'da Geleneksel Koyunculuk ve Çobanlık: I/Yazan: Seyit Küçükbezirci/Sayı: 308/Mart 1975.
— Halk Kültürü Araştırmaları: Konya'da Geleneksel Koyunculuk ve Çobanlık. III/Yazan: Seyit Küçükbezirci/Sayı: 309/Nisan 1975.
— Halk Kültürü Araştırmaları: Konya'da Geleneksel Koyunculuk ve Çobanlık. I/Yazan: Seyit Küçükbezirci/Sayı: 310/Mayıs 1975.
— Konya Masalları: 3/Dürümceklî Kadın Masalı/Derleyen Feyyaz Caner/Sayı: 310/Mayıs 1975.

— Türkiye Aşıklar Bayramı ve Folklor Semineri: (18.30 Ekim 1975 Konya/Sayı: 315/ Ekim 1975.

— Geçen Ay Konya'da Yapılan Uluslararası Folklor ve Aşık Edebiyatı/Yazan: Bülent Hınçer/ Sayı: 316/Kasım 1975.

— Derlemeler: Konya'dan Derlenen Bilmeceler/Derleyen Celâlettin Bilgi/Sayı: 316/Kasım 1975.

— Dinî Gelenekler ve Semâ: Mevlevî Ayinleri/Yazan: Mehmet Önder/Sayı: 317/Aralık 1975.

— Derlemeler: İlgin Manileri/Derleyen Atıye Üçekiz/Sayı: 320/Mart 1976.

— Bize Gelen Kitaplar: «Türkiye'de Folklor»/Yazan: Şerif Baykurt (Kitabın içinde Atatürk'ün millî kültürümüzle ilgili 1923 yılında Konya'da yaptığı konuşmadan da söz edilmektedir/224 sayfa 30 lira/Sayı: 320/Mart 1976.

— Bize Gelen Kitaplar: Konya Turizm Derneği: «Uluslararası Folklor ve Halk Edebiyatı Semineri Bildirileri» 27-29 Ekim 1975/410 sayfa 60 lira/Konya Turizm Derneği Yayını/ Sayı: 321/Nisan 1976.

**

- CİLT: 17.
- 325 - 342 SAYILAR :
— Düzeltmesi Gereken Bir Yanılgı: Köy İsimlerinin Değiştirilmesi/Yazan: Sıtkı Soylu/ (Yazıda; bazı Konya köylerinin isimlerinden de söz edilmektedir)/Sayı: 331/Şubat 1977.
— Bize Gelen Kitaplar: «Geleneksel Türk Sporları Semineri» 31 Temmuz 1976 Konya/ Konya Turizm Derneği Yayını, XX + 64 sayfa/ Sayı: 331/Şubat 1977.

— Konya İlçelerinde Kütük Atma - Kütük Dökme/Yazan: Saim Açıköz/Sayı: 334/Mayıs 1977.

— Ermenek'ten derlemeler: Ermenekte söylenen maniler/Derleyen Ali İlisulu, Sayı: 334/Mayıs 1977.

— Konya Folkloru: Konyada Şifalı Otlar/ Yazan: Celâlettin Kişmiş/Sayı: 335/Haziran 1977.

— Kaybettiğimiz Bir Folklorcu: Bozkırlı Ali Kemal Akça/Yazan: İhsan Hınçer/Sayı: 342/Ocak 1978.

**

- CİLT: 18.
- 343 - 353 SAYILAR :
— Derlemeler: Ermenek'te Söylenen Atasözleri/Derleyen: Ali İlisulu/Sayı: 343/Şubat 1978.

— Halk Sanatları: Konya'da Keçecilik/Yazan: Mahmut Sural/Sayı: 344/Mart 1978.

— El Sanatları: Yok Olan Bir Sanat: Konya Külâhçılığı/Yazan: Mahmut Sural/Sayı: 346/Mayıs 1978.

— Gelenekler Eğlenceler: Kadınhanı Kültürü hasanlı Köyünde Savaş Gezimi/Yazan: Hikmet Su/Sayı: 346/Mayıs 1978.

— Şeker Hastalığını İyileştiren Halk İlaçları/Yazan: İhsan Hınçer/Sayı: 348/Temmuz 1979.

— Türk Halkı ve Konuk Sevorluk: Konya Köylerinde «Misafir Odaları»/Yazan: Mustafa Ataman/Sayı: 351/Ekim 1978.

— Kuş Sevgisi ve Geleneksel Kuşçuluk: Konya'da Kuşçuluk ve Kuşlar: I/Yazan: Mahmut Sural/Sayı: 352/Kasım 1978.

— Kadınhanı'nda İnanışlar ve Gelenekler: Kurthasanlı Köyünde Yağmur Gelini ve Aydaş Aşığı/Derleyen: Hikmet Su/Sayı: 352/Kasım 1978.

— Kuş Sevgisi ve Geleneksel Kuşçuluk: Konya'da Kuşçuluk ve Kuşlar: II/Yazan: Mahmut Sural/Sayı: 353/Aralık 1978.

— Meslekten Bir Öğrencisinin Gözüyle: Notlarımdaki Öztelli (Konya Liselerinde öğretmenlik dönemine ait anılar.)/Yazan: Saim Sakaoğlu/Sayı: 355/Şubat 1979.

— Kuş Sevgisi ve Geleneksel Kuşçuluk: Konya'da Kuşçuluk ve Kuşlar: III/Yazan: Mahmut Sural/Sayı: 356/Mart 1979.

— Konya Folkloru Yazıları Bibliyografyası I (Türk Folklor Araştırmalarında yayınlanan)/ Yazan: Seyit Küçükbezirci/Sayı: 356/Mart 1979.

— Konya Folkloru Yazıları Bibliyografyası II (Türk Folklor Araştırmalarında yayınlanan)/ Yazan: Seyit Küçükbezirci/Sayı: 359/Haziran 1979.

BİR ERMENEK YEMEĞİ : BATIRIK (BATIRMA)

Derleyen : Ali İLİSULU

Torosların ağaçlarla bezeli, yüzyılların tarih, nat ve kültür varıklarıyla dolu topraklarında zerken, gözleriniz yeşilin çeşitlerine doyamaz kılmaktan bıkmaz. Bir tılsımlı bükülen çağlanlı derelerin kıyılarına kuruluvermiş analar, cıplar ve çocuklar görürsünüz. Güneşi ararcasına ceviz dallarının savrulan kolları altında, ak sıvanmış sekilerde bir batırma zevkine doyanak için, öğle sonundan günün son ışıklarına dar yerler, içerler, söylerler.

Batırma nedir? Bu soruyu hiç yöneltmeyin emenek'lilere. Çünkü ya şaşarak bakarlar, ya gülerler size. Batırma Ermenek'te çok yapılmış soğuk bir (dügür-dügü) düğürcük aşıdır. Batırma yapılışına göre çokça şöyle adlandırılır:

- a — Cevizli yapılıyorsa, cevizli batırma,
- b — Et konuyorsa etli batırma,
- c — Kendir, susam konuyorsa kendirli, susamlı batırma denir.

Bu adlandırılış düğürle karıştırılacak olan a katıklara göre olmaktadır. Sınıflandırmada kiden mevsimlere göre oluyordu. Şimdi şartlar her türünü her zaman yapılabilir hale getirmiştir. Batırma ceviz (Çekilmiş, dövülmüş) halinde genişçe bir tepsiye (kenarlı) çıkarılır. Üzerine Düğür dökülür. Bu düğürle cevizin karıştırılışı yapılırken oranlama iyi yapılmalıdır. Küçük parçalar halinde domates, bir çay küçük baş soğan, biber, maydanoz ve nane kullanılır, kararınca tuz atılır. Bazen de ekşi konur. Bu karışım el ile iyice sıkıştırılır, yani şurururken azar azar su dökülür ve belli bir şekle getirilir. İşte bu zaman ya sıkma yapılservislenir ya da sulandırılır. İşteğe göre

79.

— Halk Hekimliği: Konya'da Şeker Hasta-Sağaltma İlaçları/Yazan: Selçuk Es/Sayı: 359/ Ocak 1979.

— Konya Folkloru Yazıları Bibliyografyası (Türk Folklor Araştırmalarında yayınlanan)/Yazan: Seyit Küçükbezirci/Sayı: 360/Temmuz 1979.

— Konya'da Gelenekler: Züluf Koymak ve Kesmek/Yazan: Ahmet Petekçi/Sayı: 360/ Ocak 1979.

— Besinlerimiz: Bir Ermenek Yemeği: Batırma (Batırma)/Yazan: Ali İlisulu/Sayı: 360/ Temmuz 1979.

olmaktadır bu işlem. Hazırlanan batırık dışında yeşil soğan, tam olmamış domates, marul (mevsimine göre), kuru kabak, asma yaprağı ve lahana yenir. Batırık görünüşte çiğ köfteyi andırırsa da çiğ köfte kadar eritilmez. Biraz ağza değecek şekilde olmalıdır.

Yaşayan geleneğe göre Ermenek'te bu yemek kanarlı çevrelenerek oturulur, tepsiye sulandırılmış olarak hazırlanır, genişçe bir siniye konur ve etrafına çevrilerek yenilir. Mevsim kışsa batırmanın dışında kurutulmuş daha sonra haşlanmış asma yaprağı, baş soğan, haşlanmış kabak, mevsim yazsa tam olmamış domates, yeşil biber, salatalık yeşil soğan, ilkbahar harsa asma gözü ve lahana, sonbaharsa yine salatalık, lahana, domates yenir. Etli batırma en çok yaz mevsimi ile ilkbaharda asma göz ile yenir. Kışın ise daha çok cevizli batırma geçerliliğini korur. Çünkü ceviz Ermenek'te her evin sandığının dibinde bulunur. Kendirli susamlı batırma ise, cevizlerin tükendiği ilkbahar aylarında daha çok yapılır. Batırma bu kadar çok yendiği, bu kadar çok emek verildiği için Ermenekliler batırma üstüne çok şeyler anlatmışlar çok şeyler söylemişlerdir.

Ermenek'te çok sevilen bir bölge aşığının koşmasına gönül verelim ve ALEVİ (ALİ AĞA) nın batırma şiirini okuyarak onun ruhundaki batırma özlemini de böylece tazelemiş olalım.

BATIRMA (BATIRIK) ŞİİRİ

Batırmadır kadınların alayı
Et olmasa ceviz, kendir kolayı
Şimdi buldu bulgur küpü belayı
Yandı canım batırmanın elinden
Sabahta yaprağa saldı kızını
Hazır etti biberini tuzunu
Geleceği yola dikti gözünü
Yandı canım batırmanın elinden
Batırıkır kadınların ulusu
Yemeyenin ortadadır ölüsü
Cumhur oldu erkeklerin hepisi
Yandı canım batırmanın elinden
Erlere içarıdan etin getirir
Satırın sesinden tavan titreşir
Et olmazsa domates de yaraşır
Yandı canım batırmanın elinden
Erlerin köye kente savarlar
Komşulara elçi haber salarlar
Batırığı yerler düğün kurarlar
Yandı canım batırmanın elinden

DERS VEREN TÜRK MASALLARI «FABL'LAR»

— 6 —

Derleyen : Hasan Lâtif SARIYÜCE

52

AYI İLE EVLENEN KADIN

Nasıl olmuşsa olmuş, bir kadıncağız bir ayı ile evlenmiş. Ayı ona çalidan çırpıdan bir ev yapmış. Orada yaşamaya başlamışlar. Bir gün avcılar ayıyı öldürmüşler. Kadıncağız ayının başı ucunda şöyle ağlamış:

— Ayı idi, uyu idi, kocam idi ya! Çalı idi, çırpı idi, evim idi ya!

Bu masal ev ve aile kurmanın her türlü sıkıntıyı göze aldırma değer bulunduğunu anlatır.

53

DEVE HIRSIZI

İç Anadolu bölgesinde oturan bir adam, oğlunu Çukurova'ya deve hırsızlığına göndermiş. Kendisi de namaza durmuş. Namazın sonunda dua ederken Tanrıya şöyle yakarmış:

— Şimdi Haso, Çukurova'ya vardı. Bir sürü deveyi önüne kattı. Sürdü, Gülek boğazına getirdi. Ama deve sahipleri de develerinin çalındığını öğrendiler. Düştüler Haso'nun ardına. Birbirlerine atışa başladılar. Haso onlara kurşun attı, güm! Onlar Haso'ya kurşun sıktılar, güm! güm! Ama Tanrım, sen doğrunun yardımcısısın, Haso'yu korursun!

54

KÂĞIT PARÇASI

Çingenenin biri yerde bir yazılı kâğıt parçası bulmuş. Okuma yazma bilmediğinden bakmış, hiç bir şey anlayamamış.

— Kavuklu bir hoca olsaydım, bana da söyledin değil mi? diyerek kâğıdı yırtıp yırtıp atmış. Esen yel, kâğıt parçalarını havaya uçurunca, korkmuş, kaçmaya başlamış:

— Sen, demiş, Tanrıya ulaşıncaya kadar ben çadıra girerim.

Bu masal koyu cahiller için söylenmiş.

55

CİMRİ İLE MİSAFİRLERİ

Cimri bir adamın evine nasılsa misafirler gelmiş. Önerine yemek çıkartmak zorunda kalmış. İçi götürmediği için kendisi sofraya oturmamış, bitişikteki odaya çekilmiş. Oğlunu sık sık yanlarına göndererek:

— Git bak oğlum, demiş. Hep yemek mi yiyorlar, yoksa su içmeye başladılar mı?

Oğlan içeri girip çıktıktan sonra:

— Baba, hep yemek yiyorlar, su içen yok, dermiş. Cimri yerinde duramaz, gezinirmiş. Sonunda oğlu:

— Baba su içmeye başladılar! müjdesini verince:

— Oh, demiş, artık daha fazla yiyemezler, değil mi ki su içmeye başladılar!

Cimriler bazan yedirmek içirmek zorunda kalırlar ama, ne hallere düştüklerini kendilerine sormalı.

56

DAMAT İLE KABAK AŞI

Bir genç adam kabak yemeğini pek severmiş. Düğünü oluyormuş. Anadolu köylüklerinde kabak aşısı pişirilmeden düğün olmaz. Nasıl olmuşsa demada kabak aşından tattırmayı unutmışlar, Akşam, törenle gelinin yanına götürülmek istenince:

— Kabak aşısını kim yediyse gelinin yanına o girsin, demiş.

Bazı kimseler sudan sebeplerle gücenirler, gözleri dünyayı görmez. Bu masal bunun için söylenir.

57

İKİ AZAP

Orta Anadolu'da çiftçilerin işlerine yardım etsin diye tuttıkları yıllık işçilere azap denir. Köyün birinde iki ağanın birer azabı varmış. Kışın köy odasında otururlarken «Senin azabın ayağına çabuk, benim azabım ayağına çabuk» diye tartışmaya girişmişler. Orada bulunanlar:

— Niçin boşboşuna tartışıyorsunuz. Azaplarınızı sınyalım. Bir işe gönderelim. Bakalım hangisi ayağına daha çabuk, demişler.

İki ağa da azaplarını çağırılmışlar.

— Şimdi gideceksiniz, tarlaların içindeki pınardan birer testi su getireceksiniz, demişler. İki azap da aynı anda köy odasından çıkmış. Ağalar, kendilerinden emin:

— Şimdi azaplarımız odadan çıktı, köyün dışına vardı. Tarlalara ulaştı, pınardan testileri doldurdu, geri döndüler, tarlaları çıktılar, köyün içine girdiler, odaya geldiler, işte içeri giriyorlar, diye beklerken, gerçekten azabın birisi elinde dolu testiyi içeri girivermiş. Öbür ağa bağırmış:

— Hey bizim azap, sen nerede kaldın?

Odanın önündeki holden bir ses işitilmiş:

— Burdayım ağam, daha gidemedim, çarını bağıyorum.

Bu masal ağır kanlı, gevşek kimseler için yenmiş.

58

DERVİŞ İLE YOLCU

Bir derviş yaya yolculuk ediyormuş. Karan bir atlı gelmiş. Genç bir adam..

— Derviş baba, demiş, sizler bilirsiniz, şu da Tanrı ne iş yapıyor?

Bu tepeden inme soruya derviş içerlemiş.

— Cevap veririm ama, bir şartla, demiş?

— Neymiş o şart?

— Öyle yüksek bir soru sordun ki karşılık söylemek için yüksekte olmak gerek.

Genç adam attan inmiş, derviş binmiş:

— Tanrı şu anda ne mi yapıyor? Senin bir ahmağı attan indiriyor, beni bindiriyor, deş atı kamçılıyarak oradan uzaklaşmış.

Marifet nerede ne olacağını bilmek değil, ip biteni kavrayabilmektedir. Bu masal bunu steriyor.

59

TOZLUBEY

Vaktiyle bir derebey varmış. Evlenecek çağ gelmiş kızını bekletir durmuş. İstermiş ki onu kendisi gibi bir beyin oğluna versin. Ama dediği nitelikte bir istekli çıkmamış.

O taraflarda fakir, ama genç ve yakışıklı bir değirmenci varmış. Bir gün soğuması için demenin önüne bıraktığı çorbasını içen bir tilki yakalamış. Tilki başlamış yalvarmaya:

— Ben ettim, sen etmel Bağışla beni. Eğer bana kıymazsan sana bir iyilik ederim ki duvarların parmağı ağzında kalır.

Değirmenci inanmak istememiş tilkinin sözüne:

— Hadi oradan hırsız, demiş, sen çalmak başka ne bilirsin ki?

— Çok şey bilirim, inan bana. İstersen se-Derebey'in kız ile evlendiririm.

Değirmenci evlenmek sözünü duyunca gevmiş. Tilkiyi bırakmış. Serbest kalan tilki sıkmamış:

— Bana, demiş bir çuval dolusu fes buldur. Geri tarafına karışma.

Değirmenci güç belâ fesleri bulmuş Tilki de, o arkada, yürümeye başlamışlar. İrmak kırsına gelmişler.

— Şimdi fesleri ırmağa at, diye tilki öğütünü vermeye başlamış. Kendin de çamurlara t. Bu halinle doğru beyin konağına git. Şu

tepenin öbür yüzündedir. Ona şöyle söyle: «Ben de senin gibi bir beyin oğluyum. Ziyaretinize geliyordum. Önümüze haydutlar çıktı, döğüştü. Arkadaşlarımın hepsini öldürüp ırmağa attılar. Ben canımı zor kurtardım. Size sığınıyorum.»

Değirmenci tilkinin dediklerini yapmış. Derebey arkadaşlarının cesetlerini buldurmak için ırmağı aratmış. Kimseyi bulamamışlar ama bir yığın şapka toplamışlar. Derebey inanmış değirmenciye. Çok geçmeden de kızıyla evlendirip kendisine damat yapmış.

Bu masal, soyluluk taslamanın gerçekçi bir davranış olamayacağını göstermek için söylenmiş.

60

KAFASIZ ADAM

Üç kişi bir yerden geçerken bir değirmen taşı görmüşler. «Alıp götürelim, değirmen yapalım» demişler. Taşı yerden kaldırıp dikmişler. Alt taraf bayırmış. Biraksalar taş yuvarlanıp gidecek. Birisi:

— Ben, demiş, başımı taşın deliğine sokayım. Taş yuvarlanmasın. Öyle yapmış. Arkadaşları nasıl olduysa zaptedememişler, ellerinden kaçmışlar. Taş yuvarlanmış, adamın da başı kopmuş. Arkadaşları, onun başsız gövdesine bakmışlar:

— Acaba arkadaşımızın başı var mıydı? Yok muydu? diye ikirciliğe düşmüşler. Karısına gidip sormuşlar. Karısı:

— Ağzı vardı, konuşurdu, gözü vardı, bakardı. Ama kafası var mıydı, yok muydu, ben de pek bilmiyorum, demiş.

Bu masal kafasını kullanamayanlar için söylenmiş.

61

BİZE DE Mİ LO LO

Bir adam, bir başkasını dövmüş. Dövülen gitmiş, mahkemeye vermiş. İşin içinde cezalandırılmak var. Mahallede akıllı bir kimse varmış, gitmiş ona akıl danışmış. Adam:

— Görünüşe göre suç sende, demiş, adamı dövmüşsün. Ceza yiyebilirsin. Ama ben sana bir akıl vereyim, yalnız bir altın isterim, mahkemede kadının karşısına çıkınca hep «Lo lo lo» diyeceksin. Seni dilsiz sansın. Ceza yemekten kurtulursun.

Mahkeme günü kadı karşısına çıkınca, gerçekten hep «Lo lo lo» demiş, kadı da «Şu Allahın dilsizine ne ceza vereyim» diye onu salıvermiş. Evine dönerken kendisine akıl veren komşusu önüne çıkmış:

— Haydi, demiş, şu bizim altını ver. Beriki mahkemede yaptığı gibi:

— Lo lo lo, demeye başlamış. Akıl veren adam öfkelenmiş:

— Ne yani? Bize de mi lo lo!

Bu masal, kurnazlığın her yerde sökmeyeceğini anlatır.

62

İMAMIN BAKLAVASI

Eskiden mahalle mektebi'nde öğretmenlik yapan bir imam bir tepsi baklava gelmiş. O anda imanın bir işi çıktığından dışarı gitmesi gerekmiş. Giderken öğrenciler baklavayı yemesinler diye:

— Çocuklar, demiş. Sakın bu baklavaya elinizi sürmeyin. Üzerinde zehir belirtileri gördüm. Muhakkak zehirlidir.

İmam gidince öğrenciler baklava tepsisini raftan indirip bir güzel yemişler. İmanın giderken unuttuğu bastonunu da kırıp beklemeye koyulmuşlar. İmam gelmiş. Öğrencilerden bir tanesi, üzüntülü bir tavırla ileri çıkmış:

— İmam efendi, demiş. Çok üzgünüm. Bir kaza yaptım, bastonunuzu kırdım. Buna o kadar üzüldüm ki kendimi öldürmek için zehirli baklavayı yiyip bitirdim. Ne olur, hakkınızı helâl edin!

Bu masal, çocukları çocukça nedenlerle kandırmanın mümkün olamayacağını gösterir.

63

ÇIKAR AĞZINDAN BAKLAYI

Eskiden çok küfür eden bir derviş varmış. Şeyhi onu küfürden vazgeçirmek için kolay bir yol bulmuş:

— Şu bakla tanesini ağzına koy, sakın çıkartma. O ağzında kaldıkça küfür edemezsin.

Şeyhle derviş yağmurlu bir gün bir sokaktan geçerken, evlerden birisinin penceresi açılmış, bir kız çocuğu başı uzanarak:

— Şeyh amca, demiş, biraz durur musunuz? Durmuşlar. Ama yağmur da hızlanmış. Biraz sonra aynı kız çocuğu gene pencereden seslenmiş:

— Gidin, gidin artık! İşimiz bittil!

— Gidelim mi? Peki, yavrucuğum, bu yağmurda bizi niçin beklettin?

— Annem kara tavuğu kuluçkaya yatırıyor da altına yumurtaları size bakarak koydu. Civcivlerin de kavuğunuzdaki gibi tepelikli olmasını istiyoruz.

lyice ıslanmış bulunan şeyh, dervişine dönmüş:

İşte, demiş, baklayı çıkartmanın tam sırası!

64

DİMYAT'A PİRİNCE GİDERKEN EVDEKİ BULGURDAN OLAN ADAM

Bir köylü «Bıkıp usandım bulgur yemekten. Bari Dimyat'a gideyim de birkaç yük pirinç getireyim. Orada pirinç çok ucuzmuş.» diyerek önüne eşeklerini katmış, yola düşmüş, Dimyat Mısır'dadır, oldukça uzaktır. Az gitmiş, uz gitmiş. Derken haydutlar çıkmasını önüne. Üzerinde ne var, ne yok aldıkları gibi eşeklerini de sürüp gitmişler. Beş parasız kalan adam köyündeki karısına haber göndermiş: «Beş parasız kaldım, dönebilmem için nerden bulursa bulsun, para göndersin.» Kadıncağız ondan bundan istemiş, kimse para vermemiş. Evde bir çuval bulgur varmış. Onu satıp kocasına yollamış. Adamcağız böylece dönebilmiş evine.

Çok kere elimizdekiyle yetinmenin daha akıllıca bir davranış olduğunu göstermek için söylenmiş bu masal.

65

İNSANOĞLU KUŞ MİSALİ

Vaktiyle miskin (cüzam) hastalığına yakalananları bir tekkede barındırılmış. Miskinler arasında iki kişi varmış ki yerlerinden bile kıpırdamazlar, hep ya oturur, ya da yatarlarmış. Yattıkları yere güneş düşmediğinden yataklarını bir iki adım öne almayı düşünüp dururlarmış. Yıllarca konuşmuşlar bunu, ama bir türlü yataklarının yerini değiştirmemişler. Nasıl olduysa günün birinde yapmışlar bunu, birbirlerinin yüzüne bakarak:

— Şu insanoğlu da kuş misali, demişler, geçen yıllar nerdeydik, şimdi nerdeyiz?

Bu masal tembeller için söylenmiş.

66

KAZDIĞI KUYUYA KENDİ DÜŞEN KÖYLÜ

Köylünün biri çık kiskançtı. Komşularını hiç gözü götürmez, onların hep kötülüğünü isterdi. Evinin önünden geçen köyün sığırlarını gördükçe kiskançlıktan deliye dönerdi. Bir gün eline bir kazma kürek aldı. Yol üstüne oldukça derin bir kuyu kazdı. Üzerini de çalı çırpı ile kapattı. Sığırların içine düşmesi için bir tuzak hazırladı. Akşam «Bakalım kimin ineği tuzağa düşüp ölecek?» diye sabırsızlıkla beklemeye koyuldu. Sabahı zor etti. Kuyunun başına koştu. İçine bir inek düştüğünü sevinçle gördü. Ama dikkatli bakınca bunun kendi ineği olduğunu anlamakta gecikmedi.

67

TİLKİ İLE KURDUN SEPET ÖRÜŞLERİ

Bir tilki ile bir kurt iyi geçinmiyorlarmış. Birerinin bir fırsatını kollar dururlarmış.

Bir gün tilki büyük bir sepet örüyormuş. Kurt yavaş yavaş yanına sokulmuş:

— Ne yapıyorsun gene?

— Sepet örüyorum.

Kurt tilkinin yaptığı işe bakmış bakmış. «Bir şey olsa gerek» demiş, «Bari ben de eneyim.» Aşağıdan alarak tilkiye şu teklifte bulunmuş:

— Bana da öğretir misin?

— Öğretirim.

— Nasıl öğreteceksin?

— Sen içinden, ben dışından örerim.

Kurt içinden, tilki dışından örerik sepeti örümler. Bitirmişler ama kurt sepetin içinde niş. Dışarı çıkamamış.

Düşünmeden girişilen işler böyle sonuçlar r. Bu masal bunun için söylenmiş.

68

ÇİFTÇİ İLE ÇOBAN KARDEŞLER

Bir köylünün iki oğlu varmış. Biri çiftçilik r, tarlalar eker biçirmiş. Öbürü de kırdada otlatmış. Akşam olunca her iki kardeş eve dönerlermiş. Anneleri çiftçi olanın altına mışak minderler sererken çoban olanın altına teki kormuş. Çoban olan annesinin bu tutu rıdan alınmış. Bir gün yüzüne vurmuş:

— Anne, demiş, ağabeyimin altına kaba derler seriyorsun. Bana ise kuru bir posteki yi aşır görüyorsun! Annesi:

— Oğlum, demiş, bizi ağabeyin geçindiri r. O olmazsa halimiz ne olur. Senin için kolay. ama kadar kaval çalarak otlu sulu derelerde t geçiriyorsun.

Çoban, bu konuşmadan daha çok alınmış.

— Bundan sonra ben çiftçilik yapacağım, beyim de çobanlık etsin, demiş.

Ertesi gün çiftçilik eden çobanlığa, çoban eden de çiftçiliğe gitmiş. Akşam olunca iş dönmüşler. Anneleri gene bir köşeye kaba derler sermiş, öbür köşeye de bir posteki ş. Çoban iken çiftçiliğe başlayan oğul içeri ce bir kaba minderlere, bir de kuru poste-

kiye bakmış, gidip postekinin üstüne sessizce oturmuş.

Baz işler insana uzaktan kolay görünür ama içine girilince kolay olmadığı anlaşılır.

69

SİRKE İLE BAL

Bir adam dükkânında bal satarmış. Nerede en güzel ballar yetiştiriliyorsa gider getirirmiş. Ama kimselere satamazmış. Öyle pahalı bir fiyat da istemezmiş. Bitişik dükkândaki komşusu ise sirke satarmış. Sirkeci, dükkânını açar açmaz halk sirke almak için kuyruğa girmiş.

Bir gün tanınmış bir bilgin o sokaktan geçiyormuş. Balcı koşmuş, bilginin önünü kesmiş:

— Efendim, demiş, size bir şey danışmak istiyorum. Ben dükkânımda bal satarım. Komşum da sirke. Kimse benden bal almıyor. Ama sirke alabilmek için sıraya giriyorlar. Acaba sizce bunun sebebi nedir?

Bal satıcısını daha önceden tanıyan bilgin şu karşılığı vermiş:

— Sen bal satıyorsun ama suratın sirke satıyor! Müşterilerin sana gelmemelerinin nedeni, budur.

Bütün hayat boyunca olduğu gibi ticaretle de güler yüzlü, tatlı dilli olmanın büyük önem taşıdığını göstermek için söylenmiş bu masal.

70

ÇOCUK İLE YILAN

Bir adam evinde yılan beslemiş. Yılan bir kedi kadar ev halkına alışmış. Bir gün evdekiler yalnız bir oğlan çocuğu bırakarak dışarı çıkmışlar. Çocuk yılanla oynayarak vakit geçirirken eline ekmek bıçağı geçmiş. Nasıl olduysa yılanın kuyruğunu kesivermiş. Yılan da üzerine atılarak onu sokup öldürmüştü. Evden kaçıp gitmiş.

Adam bu olaya çok üzülmüş ama aradan yıllar geçince unutmuş. Bir gün kırdada gezerken kuyruğu kopuk bir yılanla rastlamış. Dikkatli bakınca bunun kendi yılanı olduğunu anlamakta gecikmemiş. Tutmak isteyince yılan kaçıp bir deliğe girmiş. Adam deliğin başında yılanı diller dökmüş:

— Bir kazadır oldu, demiş, artık geçmişini unutamam. Gene eve götürüyüm seni. Gel, inat etme.

Yılan deliğinden çıkmadan şu karşılığı vermiş:

— Sende oğul, bende de kuyruk acısı oldukça geçmişini unutamam.

Bu masal, derin izler ve sonuçlar doğurmuş düşmanlıkların kolay kolay unutulamayacağını göstermek için söylenmiş. (Bitti)

İÇİNDEKİLER

(YAZAR ADLARINA GÖRE)

CİLT : XVIII SAYI : 343 - 360 SAYFA : 8225 - 8728

ACAROĞLU, Türker : Kitaplar Arasında: «Ulusallararası Folklor Araştırma Stajı, 1976», Sf. 8237 — Bulgar Folkloru «Bilgarski Folklor» Dergisi, 8322 — Üsküp Halkbilim Enstitüsü yayımları, 8376 — Halk Fıkraları ve Nasrettin Hoca, 8432 — Prof. M. Arnaudov'un ardından, 8605.

AKBAYAR, Yaman : Safranbolu'yu kazanmak olayı, Sf. 8323 — Hınçer'in emeğiyle 30 yıl, 8477.

AKTAN, Oğuz : Donald N. Willber'in «Afganistan'da etnik gruplar ve kökenleri» adlı kitabı (I), Sf. 8379 — (II), 8407 — (III), 8441 — (IV), 8460.

ALPASLAN, İsmet : Tatlıçay'da Koyunun Yüzü ve Kosa Bezeme, Sf. 8384.

ALTUĞ, Kurtul : Hayvan seslerinin dillerdeki yankısı, Sf. 8511.

ARSLAN, M. Sabri : Ahilik, Sf. 8281.

ARTAN, Gündüz : Üçleme Savlarımız, Sf. 8494.

ASLANGÜL, Halil : Nasreddin Hoca, Sf. 8478.

ATAMAN, Mustafa : Konya köylerinde «Misafir Odaları», Sf. 8467.

ATTİLÂ, Osman : Halkevlerinde Folklor çalışmaları, Sf. 8661.

BALAMAN, Dr. Ali Rıza : Aklanmak, Sf. 8589.

BAŞGÖZ, Prof. Dr. İlhan : Çağdaş bir Türk Folkloru için, Sf. 8309.

BAYKURT, Fakir : Folklor'un bir ustasını yitirdik, Sf. 8569.

BEKÂN, Şükrü : Ulusal besinimiz Yoğurt, Sf. 8430.

BEŞİRLİ, Çoban : Kerkük'te bayramlar ve sünnet, Sf. 8332 — Kerkük Ninnileri, 8526 — Kerkük Bilmeceleleri (Tapmacaları), 8677.

BEYSANOĞLU, Şevket : Diyarbakır Folkloru'nda güvercin (I), Sf. 8682 — (II) 8709.

BOZYİĞİT, Ali Esat : Ankara Folklor Bibliyografyası üzerine (II), 8286 — (III), 8395.

CANKU, Kumru : Halk Musikimize gönül veren Şeref Canku'yu yitirdik, Sf. 8678.

CEREBOĞLU, Enise : Hatay'da Halk Hekimliğine ait notlar, Sf. 8255.

ÇALIK, Etom : Erzurum Manileri, Sf. 8669.

ÇETİNKAYA, Haydar : Hasta Hasan ile Aşık Üzeyir Fakiri, Sf. 8498.

ÇİNE, Hamit : Türk Halk Oyunları'nda Uzmanlaşma, Sf. 8505.

ÇORUH, Selâhattin : Turizm ve Türk Mutfağı, Sf. 8649.

DAĞLARCA Fazıl Hüsnü : Tahtacı Köyünde Ölüm (Şiir) Sf. 8712.

DEMİRHAN, Dr. Ayşegül : Osmanîye'deki Halk Sağaltmaları ve modern tıp açısından incelenmesi, Sf. 8411 — Urfa Folklorik Tıpından örnekler ve modern tıp açısından incelenmesi, 8509 — Çocuk hastalıklarının Folklorik Tıp'daki yeri, 8645.

DİRLİK, Sadi : Aşık Sümmani Can'a dair bazı notlar, Sf. 8235.

DİZDAROĞLU, Hikmet : Cönklerin güvenilirlik derecesi (III), Sf. 8231 — Halkbilim çalışmalarının örgütlenmesi, 8365 — Kitaplar Arasında: Kerkük Hoyrat ve Manileri (I), 8451 — (II), 8480 — Cahit Öztelli'den çizimler, 8568 — Genç Osman Destanı üzerine bir açıklama, 8701.

DUMAN, S. Sırrı : Petekli Köyü düğün gelenekleri, Sf. 8600.

DÜNDAR, İsa : Kars'ın Dikme Köyü'nde Nevruz ve Ayın Ahır, Sf. 8230.

EKİM, Fahrettin : Vize'nin Doğanca Köyü'nde söylenen maniler, Sf. 8446.

EMİRMAHMUDOĞLU, A. Saim : Karacaoğlan üzerinde yapılan yanlışlıklar (I), Sf. 8288 — (II) 8325 — Karacaoğlan Seleksiyonu üzerine bir öneri (I), 8705.

ERDEMOĞLU, Bülent : Nemrutdağı yöresiyle ilgili söylenceler ve yerel inançlar, Sf. 8295.

ERDENER, Yıldırım : «Baksı» (I), Sf. 8399 — (II), 8427.

EREN, M. Aylan : Sungurlu'da düğün ve gelenekleri, Sf. 8356.

EREN, Naci : Deve donanımı ve deve ile ilgili bilgiler (I), Sf. 8594 — (II), 8623 — (III), 8658.

ERTOP, Konur : Kitaplar Arasında: Malik Aksel ve «İstanbul'un Ortası», Sf. 8431 — Kitaplar Arasında: «Anadolu Büyüleri», 8518.

18. CİLDİMİZ TAMAMLANDI

Dergimiz 360. sayısıyla 18. cildini tamamlamıştır. Cilt ve cilt kapaklarının hazırlanmaktadır. Okuyucularımıza duyuru ruz. T.F.A.

ES, Selçuk: Konyalı Koç Bekir Ağa için yakılan destan ve türküler, Sf. 8300 — Konya'da şeker hastalığı sağaltması ilaçları, 8685.

GÖKALP, Mehmet: Delikiz ve Gelin - Kaynana oyunu, Sf. 8406.

GÖKYAY, Orhan Şaik: Bir dostun ardından: Cahit Öztelli, Sf. 8564.

GÖZAYDIN, Dr. Nevzat: Çeçtepe Köyü'nün Taştepe olması, Sf. 8287 — Folklor sözcüğü üzerine, 8449 — Harput'dan bir efsane, 8558 — Bünyan Halk Edebiyatından bazı örnekler, 8627.

GÜLER, Abdülkadir: Bilali Köyü Şenlikleri, Sf. 8394.

GÜRTUNA, Üstün: XI. Ohrid Uluslararası Balkan Festivali ve Türk Folklor Kurumu'nun başarısı, Sf. 8434 — Türk Folklor Kurumu Dijon'da Otantik Enstrümanlarda birinci oldu, 8490.

GÜZEL, Ali Osman: Paşa Kayaları Efsanesi, Sf. 8641.

GÜZELBEY, Cemil Cahit: Gaziantep'te Halk Takvimi ve ilgili töreler, Sf. 8318 — Gazi antep Halkbiliminde Kurt, 8626.

İAFİZ, Nimetullah: Prizren'de Türk Manileri (I), Sf. 8471 — (II), 8501 — (III), 8528.

IEGAARD, Dr. Steven E.: Anadolu'lu Noel Baba, Sf. 8544.

İNÇER, Bora: Türk Halk Küğü Semineri — Gelenekselle yaşama ve yeniden inşa etme semineri — Uluslararası çocuk oyuncakları sergisi ve Karagöz — Karagöz Haftası — Bükreş'te yayınlanan Türk Masalları antolojisi — Karagöz figürleri sergisi — «Dilden Dile» radyo programı — Çocuklar için Karagöz ve Kukla gösterileri — Folklor Araştırmaları Kurumu'nun konferanslar dizisi, 8555 — Öztelli'nin dergimizde çıkan yazıları, 8583 — Türk Halk Ezgilerini notaya alma semineri — Türkiye'de müziğin sorunları sempozyumu — Van Halkbilim Araştırması sergisi, 8664.

İNÇER, Çora: 8. Liselerarası Halk Oyunları yarışması — Gençlik ve Spor Bakanlığının düzenlediği yarışma — Şişli Terakki Lisesi'nin 9. İstanbul Liselerarası Halk Oyunları şenliği — İstanbul Turizm Folklor Derneği'nin düzenlediği I. Uluslararası Marmara Folklor Festivali yapıldı, Sf. 8416.

İNÇER, Gürsel: Liselerarası 9. Halk Oyunları

Yarışması, Sf. 8686.

HİNÇER, İhsan: Şeker hastalığını iyileştiren Halk ilaçları, Sf. 8382 — Büyük dostum Öztelli için, 8561.

HİNÇER, Nürsel: Yurt dışına üç Karagöz Tanıtımı gezisi, Sf. 8359 — Türk Folkloru'nu incelemek için Amerika'dan Türkiye'ye gezi düzenlendi, 8599.

İŞİTMAN, Mahmut: Deyiş ve Deyişat, Sf. 8333.

İLİSULU, Ali: Ermenek'te söylenen atasözleri, Sf. 8228 — Bir Ermenek Yemeği: Batırık (Batırma), 8718.

İVGİN, Hayrettin: Mir'âti'nin bir destanı, Sf. 8525 — Vezirköprü'de bir çocuk oyunu: Pıtlengiş, 8676.

KAFTANCIOĞLU, Ümit: Halkbilim'de don ıslatmadan balık tutmak, Sf. 8421.

KANSU, Ceyhan Atuf: Halkçı Sanat: Halk Kaynağı (I), Sf. 8337 — (II), 8368 — (III), 8423.

KAYA, Doğan: Askerlik üzerine derlemeler (I), Sf. 8291 — (II), 8360 — (III), 8636.

KAYACAN, İsa: Yozgat düğünlerinden gelenekler, Sf. 8258.

KAYMAK, Mansur: Bir Halk Türküsü «Alâdin'e vardım emme durmadım», Sf. 8350.

KILIÇKIRAN, Mazlum Nusret: Beş Halk Oyunu ustası ve yöneticisi, Sf. 8225 — Kilis'te Kuşçuluk — Güvercin Uçurmak, 8463.

KIRZIOĞLU, Doç. Dr. M. Fahrettin: Artvinli Mehmet Edip (Diğ) Beğ'in tarihi 1914 — 1915 Batum Destanı, Sf. 8283.

KIŞLALI, Doç. Dr. A. Taner: Nasreddin Hoca, Sf. 8393.

KIZILDAĞLI, Dr. Edip: Eli elime değdi de, Sf. 8331 — Şeyh Miktad ve Miyase'nin öyküsü, 8499 — Kısrağın Altında Buzağı Aramak, 8715.

KOZ, M. Sabri: Bir Kars Destanı, Sf. 8454 — Ekinözü Çocuk Oyunları, 8542.

KÖKLÜGİLLER, Ahmet: Karadeniz'den Maniler, Sf. 8418.

KÖKTÜRK, Muhsin: Yozgat Manileri (IV), Sf. 8247 — (V), 8276 — (VI), 8303 — (VII), 8330 — Yozgat Bilmeceleri (I), 8513 — (II), 8550.

KÜÇÜKBEZİRCİ, Seyit: Konya Folkloru Bibliyografyası (I), 8608 — (II), 8692. — (III), 8716

MERCAN, Hasan: Yugoslav Yörüklerinin Halkbilim anlayışı, Sf. 8246.

NASRATTINOĞLU, İrfan Ünver: VI. Tuna Folklor Festivali ve Kecskemet Uluslararası Folklor Konferansı, Sf. 8439 — Geçen ay-ların folklorla ilgili olayları: Türk ve Amerikan Folkloru ve Geleneksel Değerler Semineri — II. Seyyit Battal Gazi Semineri — XIII. Türkiye Aşık Bayramı — III. Silifke Türkmen Şenliği — Feke Karacaoğlan Şenliği, 8529 — Cahit Hoca'yı yitirdik, 8580 — Folklorik yazılar bibliyografyası (I), 8630 — (II), 8653 — Geleneksel Yunus Emre Şenlikleri, 8694.

OKAY, Haşim Nezih: Genç Osman destanı üzerine, Sf. 8370.

ONK, Nizamettin: Şemkiri Aşık Hüseyin — Göçeli Aşık Elesker karşılaşması, Sf. 8270 — Aras Boyu ozanlarından İrfani - Hoca, 8687.

ORANSAY, Prof. Dr. Gültekin: Taşıl Bezeklerin kodlanması, Sf. 8590.

OY, Aydın: Sırpa'ya çevrilen Türk Masalları, Sf. 8547.

ÖNDER, Ali Rıza: İncili Köyü'nün batışı, Sf. 8229 — Karacadağ, 8341 — Kutu Deresi, 8524.

ÖZDEMİR, Fuat: Harput Manileri (I), Sf. 8614 — (II), 8622.

ÖZERGİN, Prof. Dr. M. Kemal: Şair ve Destancı Pöken, Sf. 8458 — Halkbilimci Hâdi Zarrif, 8540 — Türk Boylarından Alçınlar üzerine, 8617.

ÖZTELLİ, Cahit: 17. Yüzyılda Aşık Yunus, Sf. 8570.

PARLAK, Türkmen: Adam Otu, Sf. 8329.

PETEKÇİ Ahmet: Konya'da Zülûf Koymak ve Saç Kesmek, 8713.

SAKAOĞLU, Doç. Dr. Saim: Anadolu Manilerinden seçmeler, Sf. 8342 — Ağrı Dağları efsanesi, 8398 — Gölbaba efsanesi, 8426 — İğde Yolu ve Ersandık efsaneleri, 8493 — Sancı Pelidi ve Hamza Taşı efsaneleri, 8510 — Nimetullah ve Tacıda Hafz, 8548 — Notlarımdaki Öztelli, 8581 — Sivas'lı Aşık Kul Gazi (I), 8597 — Bilmecelerde Soru Kayması, 8673 — Yedi Kardeşler ve Ülkerler ile Süpürgeç Dağı ve Karadağ efsaneleri, 8704.

SARIKAYA, Mahmut: Kars Halk Dansları üzerine iki düzeltme (I), Sf. 8425 — (II), 8473.

SARIYÜCE, Hasan Lâtif: Sorgun köylerinde Bayraktar Salavatları (II), Sf. 8242 — (III), 8263 — Ders veren Türk Masalları «Fablolar» (I), 8533 — (II), 8611 — (III), 8639 — (IV), 8665 — (V), 8695 — (VI) 8719.

SAYGI, Osman: Bademağacı Köyü Folkloru, Sf. 8648.

SEVİNÇLİ, Efdal: Seferberlik üstüne ve bir seferberlik ağıtı, Sf. 8659.

SEYHAN, Özcan: Vah Cahit Ağabey vah, Sf. 8566.

SOYSAL, Metin: Hocam Cahit Öztelli, Sf. 8574.

SU, Hikmet: Kadınhanı Kurthasanlı Köyü'nde Saya Gezimi, Sf. 8317 — Kurthasanlı Köyü'nde Yağmur Geline ve Aydaş Aşı, 8495.

SURAL, Mahmut: Konya'da Keçecilik, Sf. 8267 — Yok olan bir sanat: Konya Kulaçlılığı, 8315 — Konya'da Kuşçuluk ve Kuşlar (I), 8483 — (II), 8521 — (III), 8602.

ŞENTÜRK, Ahmet: Malatya'da unutulmuş bir meslek: Katırcılık, Sf. 8275 — Malatyada hayvan yemleri ve ot adları, 8433 — Malatya'da keçi derisinden Yayı yapımı, 8497 — Malatya'da «Altun-Köprü» efsanesi, 8554.

TAĞIZADE, Nesrin: Bir Erzurum Masalı: Derviş, Sf. 8606 — Bir Sivas Masalı: Kabak Gelin, 8657.

TAN, Nail: Sanayi Toplumunda Folklorizm, Sf. 8346 — Televizyon programlarından «Oyunlarımız - Türkülerimiz» ve «Dımıdan» (I), 8403 — (II), 8437 — Milli Folklor Enstitüsü Müdürü Cahit Öztelli, 8572 — Osman Attilâ'nın folklorcu yönü, 8651.

TAŞLIOVA, Aşık Şeref: Bir Halk Türküsü: «Arpaçayı aşdı, taşdı», Sf. 8351.

TAYLAN, Ertuğrul: Çökaklı'da gelenekler, görenekler, Sf. 8340.

TUĞRUL, Dr. Mehmet: Mahmutgazi Köyü'nden derlenmiş oyunlar (I), Sf. 8353 — (II), 8387.

TUNAY, Mehmet İ.: Noel Baba kimdir?, Sf. 8546.

TUNCOR, Ferit Ragıp: Folklorcularımız: Vehbi Cem Aşkun (1909-1979), 8707.

TÜRKOĞLU, Sabahattin: Uluslararası Efes Festivali ve Elsanatları, Sf. 8358.

URAZ, Murat: Halk Hikâyeleri'nin kaynakları:

«Leyla ile Mecnun», Sf. 8259 — Hidrellez ve Hızır ile İlyas, 8311 — Türk Folkloru'nda Atlar, 8371 — Türk Destanları, 8455 — Kısahanlar, Şettahlar, Meddahlar, 8535 — Sazşairlerinde Meydan Edilme ve sohbetler, 8619.

ÇYILDIZ, Celâl Necati: Yedi Gardaşlar efsanesi, Sf. 8378.

ALKER, Süreyya: Halk Oyunları Koreografi Gaytaoğlu'nu kaybettik, Sf. 8294.

İNGÖR, Etem Ruhi: Öztelli ve bir sohbet toplantısı, Sf. 8576.

VEZİROĞLU, İtber: Kıbrıs Türk Halk Oyunları ve Musikisi, Sf. 8253.

TEDEKÇİOĞLU, Kâzım: Kayseride Abdi Dede menkıbesi, Sf. 8266 — Bünyanlı Halk Ozanı Harbi, 8412 — Çello'nun Türküsü, 8714.

ENER, Cemil: Karacaoğlanlar ve Büyük Karacaoğlan (I), Sf. 8468 — (II), 8486.

ETİŞEN Rıza: Naldöken Tahtacılarında ölümünden sonra hayır (XXV), Sf. 8245 — Naldöken Tahtacılarında, Yakapınarda Gelin Düğünü (XXVI), 8385 — Naldöken Tahtacılarında inançlar, bilgiler, tekerlemeler (XXVII), 8517 — Naldöken Tahtacılarında Yerel Sözler ve Anlamları (XXVIII) 8712.

ILMAZ, Salih: Akçaabat'ın Akçaköy'ünde inanmalar (I), Sf. 8256 — (II), 8296.

UND Kerim: Folklorcularımız: Said Uğur (1882 - 1954), Sf. 8479.

YÜCEL, Erdem: Yuşa Tepesi ve Yuşa Peygamber Makamı, Sf. 8348.

ZENGİN, Alâattin: Eskişehir Kadın Oyunları ve Giyimleri, Sf. 8519.

BİZE GELEN KİTAPLAR

8230 — 8293 — 8321 — 8339 — 8362 — 8390 — 8415 — 8422 — 8429 — 8445 — 8474 — 8508 — 8553 — 8586 — 8618 — 8647 — 8668 — 8684 — 8708 — 8711.

T.F.A. (Türk Folklor Araştırmaları): Halk Oyunları seçmeleri, Milliyet Liselerarası Halk Oyunları Yarışması, Sf. 8236 — Folklorist Öztelli'yi kaybettik, 8266 — Türk Folklor Kurumu Uluslararası XI. Ohrid Balkan Festivali'ne katılıyor, 8386 — Dergimiz 30 yaşına bastı, 8398 — Dergimizin eksik sayıları, 8461 — Pertev Naili Boratav'ın 70. yaşı için Paris'te bir kitap yayımlandı, 8473 — Milli Folklor Araştırma Dairesi Başkanlığı'na Nejat Birdoğan atandı, 8493 — Abone ve okuyucularımıza, 8520 — Dergimizin cilt ve sayıları, 8527 — Cahit Öztelli özel sayımız, 8556 — Dergimizin sayısı 10, yıllık abonemiz 120 lira oldu, 8558 — Öztelli'nin hayatı, çalışmaları, yapıtları, 8562 — Öztelli'nin 1966 yılında yaptığı konuşma, 8577 — Liselerde Turizm, Folklor ve Sanat Eğitimi dersleri (I), 8592 — (II), 8633 — Milli Folklor Araştırma Dairesi yeni bir binaya taşındı, 8658 — 18. cildimiz tamamlandı, 8722 — 18. cildimize ait içindekiler (Yazar adlarına göre, 8726.

DERGİMİZİN BAYİLERİ

İSTANBUL'DA

1 — Elif Kitabevi, Sahafiar, No. 4, Beyazıt

2 — Çantay Kitap ve Kırtasiyeevi, Koska, Belediye dükkanları, Beyazıt

3 — Enderun Kitabevi, Beyazsaray, Zemin Kat, No. 46, Beyazıt

4 — ABC Kitabevi, Tünel Meydanı, No. 1, Tünel - Beyoğlu.

5 — Nihal Kitabevi, Sahafiar, No. 3, Beyazıt.

ANKARA'DA :

1 — Turhan Kitebevi, Kocabeyoğlu Pasajı No. 64 - 68, Yenışehir.

2 — Bilgi Kitabevi, Sakarya Caddesi No. 8, Yenışehir.

3 — Hat Kitabevi, Sosyal Pasajı, II. Çarşı katı, No. 6, Yenışehir.

4 — Dergâh Kitabevi, Zaffer Çarşısı, No. 30, Yenışehir.

20 yıldan beri
"gözde fayans"

Çanakkale Seramik Fabrikalarının tecrübesi ve tekniği fayanslarına üstün kaliteyi... Fayanslarının renkleri, desenleri, istikrarlı fiyatı da yapılarınıza benzersiz güzelliği, uygun maliyeti getirir.

KE
Çanakkale Seramik
desenli fayansları

Ternane Cad., Hediye Sok., Seramik Han, Kanköy-İstanbul Tel: 43 03 55

(Folklor : 79)

Yıllık aboneli : 120,
liradır.

Altı aylık aboneli : 60
Yurt dışı senelik abone :
\$ 8, £ 4, DM. 15

**TÜRK
FOLKLOR
ARAŞTIRMALARI**

Basılmayan yazılar
istenince geri gönderilir
Dizgi ve baskı :
YÖRÜK MATBAASI
İstanbul

TÜRK HALK BİLGİSİ (FOLKLOR) DERNEĞİ'NİN YAYIN ORGANIDIR.

Sahibi ve Genel Yayın Müdürü : İHSAN HİNÇER
Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden Sorumlu Yönetmen :

BORA HİNÇER

Mektup ve havale için adres : Posta Kutusu : 46, Aksaray — İstanbul, Tel. : 22 49 74

EV

sahibi olmak
SİZİN DE
hakkınızdır

YUVA
hesabımızla
EV
edinmenize
yardımcıyız

asrılık tasarruf bankası

**EMNİYET
SANDIĞI**

T.C. ZIRAAT BANKASI

(Basın: 20143/60092 — 81)

HER YERDE HER ZAMAN
hizmetinizde

çantanızda
daima

bulundurunuz

(Yeni Ajans: — 84)

LOKMAN MÜSTAHZARI
HALK SAĞLIĞI HİZMETİNDE

- Ekza - 9 Ekzema merhemi
- Algo - Tablet Ağrı hapi
- Lokman - Tablet Ağrı hapi
- Algopirin Analjzik tablet
- Algo - Tablet 4 tabletik
- Moruvit - Vitamine Kuvvet şurubu
- Kina - Kola İştah şurubu
- Anasur Burun ve göz damlası
- Meproil Tablet Sinir hapi
- Sollargen Granüle Ekzema - kaşını
- Sel de Gastrin Granüle Mide tozu.
- Gastro Goutes Mide damlası
- Gastroguanil İshal kesici tablet
- Metogastin Mide tozu
- Derivit Yara ve yanık merhemi.
- Lokman Çayı Afiyet çayı tozu
- Dover Tablet Öksürük ve bronşite
- Metekodin Öksürük hapi
- Metekodin Öksürük şurubu
- Algo - Wax Ağrı merhemi
- Algo - Wax Vazo Grp ve ağrılarda
- Algo - Wax Nazal Nezi merhemi
- Ma—ka—ta Basur merhemi
- Cuti - Cura Cilt losyonu
- Pedi - Cura Ayak banyosu
- Pilo - Cura Saç İlacı
- Lokman Kaşe ağrı kesici
- Panason (20 Gr. paket) Sağlık çayı
- Panason (50 Gr. alüm. kutu) Deriseptol Yara ve göbük
- Dr. Krom Diş peti

(Folklor: 86)

Son baskı tarihi: 18.7.1979

TÜRKİYE GARANTİ BANKASI

Kuruluşu 1946

Her türlü bankacılık hizmetleri için, yurt sathına dağılmış bütün şubeleriyle, daima emrinizdedir.

TÜRKİYE GARANTİ BANKASI

190

**ANADOLU
BANKASI**
SİZİN EŞİNİZİN
ÇOCUKLARINIZIN
kısacası
AİLENİZİN BANKASIDIR

(Folklor: 82)

(Folklor: 83)

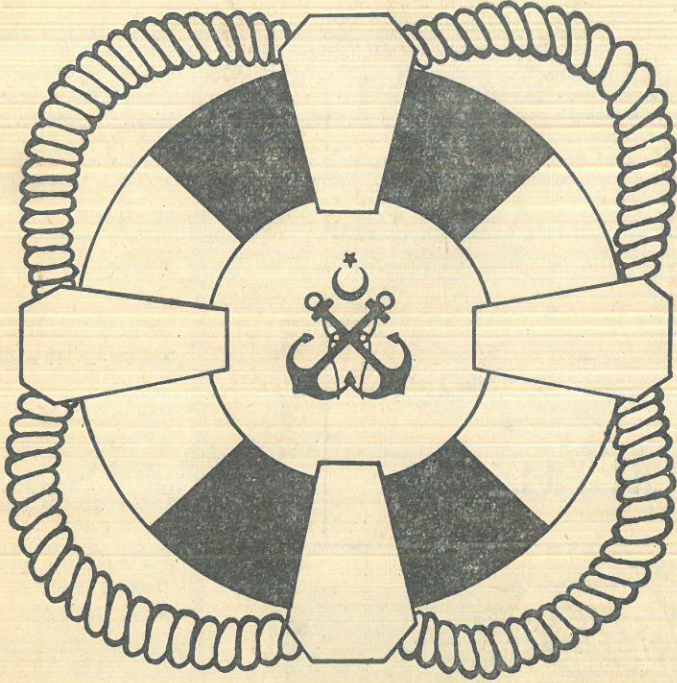

biralarnın "ASI"
tekel birası...

(Basın: 60109 — 85)

19

DENİZCİLİK BANKASI T.A.O.

BANKACILIKTA
VE
SEYAHATTE

SÜRAT
EMNİYET
KONFOR
TECRÜBE
GÜVEN

(Basın: 60017 — 87)

BİBLİYOGRAFYA KİTAPLARI
19 Eylül 1979

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

AĞUSTOS 1979

İÇİNDEKİLER:

19. Cildimize Başlarken Bora HINÇER
Yozgat Mani ve Türküleri İsa KAYACAN
Romanya'dan Gelen Mektup Vasile POENARU
Şavak'ta Halk Hekimliği Yusuf GÜL
Folklorumuzda ve Edebiyatımızda Göz Ecz. Müjgan ÜÇER
Urfa Halk Oyunları Mehmet Ali OYMAK
Dede Korkut Sırça'ya da Çevriliyor Aydın OY
Kâzibe'm Türküsünün Öyküsü Haşim Şekip IŞIK
Karacaoğlan Seçkisi Üzerine Bir Öneri (2) A. S. EMİRMAHMUDOĞLU
Ayvansaray'da Tekne Yapımı ve Kalfalık Geleneği Selim YALÇINER
Şems-i Tebrizi'nin Mezarı Dr. Op. Bedri NOYAN
Ege Üniversitesinde Halk Edebiyatı Dersleri Başladı T.F.A.
VI. Uluslararası Balkan Folkloru Sempozyumu . İrfan Ü. NASRATTINOĞLU
Alcı'lı Ozan Kasım Kazancıklıoğlu Nizami NEFESLİ
Ciltlerimiz T.F.A.

BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI : 361

LİRA : 10

19. CİLT BAŞI SAYISI

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ